VOORJAAR 2022

Democraat

06 | Mpanzu Bamenga

Mensen Rechten Mens

THEMA | GR2022
Campagnekerk in Delft en berichten uit Winterswijk

12 | Nieuwe partijvoorzitter
Victor Everhardt: een dienend bestuurder

16 | Terugblik
Twintig jaar euthanasiewet

30 | D66 Leiderschap
Wat is *jouw* verhaal?

D66 verkiezingscampagne

Hang onze raamposter op!

D66 Ledenmagazine van de politieke vereniging D66

COLOFON

Democraat is het ledenmagazine van de politieke vereniging Democraten 66 (D66) en wordt verspreid onder al haar leden. Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van D66 worden verveelvoudigd.

De samenstelling en eindredactie van deze voorjaarseditie vonden plaats gedurende de vorming van het nieuwe Kabinet en kan eventueel door de actualiteit zijn ingehaald.

editie
Voorjaar 2022

eindredacteur
Marieke de Jong

redactie
Jan Remmert Fröling
Marcella Heijboer
Stephan van Heusden
Bas Knijf
Jan Vincent Meertens
Jeroen Mooijman
Lisanne van 't Riet
Caïne Roland
Leonie Francien Sellies

beeld voorzijde
Martijn Beekman

vormgeving
Laura Groenheijde

ontwerp
Studio Maanzaad

druk
Senefelder Misset

contact redactie
democraat@d66.nl

adres
Landelijk Bureau D66
Lange Houtstraat 11
2511 CV Den Haag

ledeninformatie
Zie pagina 47

foto **Eric Brinkhorst**

32 | D66'er buiten de politiek
Vinod Subramaniam gelooft heilig in de Mixed Classroom

40 | Ondertussen in...
Europa - per spoor langs D66 zusterorganisaties

INHOUDSOPGAVE

04 | Uitgelicht
Nieuws en informatie uit de vereniging

06 | Coverportret
Mensenrechtenmens Mpanzu Bamenga

10 | Nieuw Kabinet
Even voorstellen,..

12 | Interview
Nieuwe partijvoorzitter Victor Everhardt

15 | Column JD
Nog wat te winnen

16 | Terugblik
Twintig jaar euthanasiewet

19 | Lezen | kijken | luisteren
Jan Terlouw

20 | Verkiezingen
Campagnekerk Delft

22 | Raadslid
Loes ten Dolle, lijsttrekker Winterswijk

23 | Whats-Appèleren
Jasmina uit Bosnië Herzegovina

24 | Interview
Sander Bus, directeur Landelijk Bureau D66

26 | Interview
Faissal Boulakjar

30 | Leden aan het woord
D66 Leiderschap

35 | Van het bestuur
Wietske Veltman D66 Academie

36 | Burgemeester in beeld
Mascha ten Bruggencate

38 | Interview
Wieke Paulusma

43 | D66-koppel
Eugenio Hoogland en Evi van den Dungen

44 | Essay
Mr. Hans van Mierlo Stichting

46 | Terugblik
50 & 25 jaar geleden

48 | Ik ben D66
Jessica Hoogenboom

Partijgenoten,

Wie had gedacht dat we hier zouden staan? Meer dan anderhalf miljoen mensen gaven ons bijna een jaar geleden het vertrouwen. Zij vroegen actie voor het klimaat, investeringen in onderwijs voor hun kinderen, meer woningen en een open Nederlandse houding in Europa. Dat is wat wij tot onze inzet maakten. Dat is wat de kern is van het coalitieakkoord. En dat is de opdracht waar ik samen met een vernieuwde ploeg ministers uitvoering aan mag geven.

Sommigen van hen wisten eigenlijk altijd al dat ze D66'er waren, maar zijn nieuw in ons midden: Robbert Dijkgraaf, Gunay Uslu en Ernst Kuipers. Anderen heeft u in de vorige periode leren kennen als betrouwbare bestuurders met Europese ervaring – Hans Vijlbrief – of met een indrukwekkende staat van dienst in de gemeente. Alexandra van Huffelen diende als wethouder in Rotterdam, Kajsa Ollongren als loco-burgemeester van Amsterdam en Franc Weerwind als burgemeester van Almere. In die categorie behoort ook Rob Jetten, de eerste Nederlandse minister voor Klimaat, die bijna een decennium onderdeel was van onze raadsfractie in Nijmegen.

Onze ploeg weerspiegelt de kracht en de reikwijdte van onze partij. Wij hechten aan inhoudelijke expertise én bestuurlijke competentie. Wij zijn idealisten én pragmatici. Wij zijn internationaal georiënteerd én lokaal geworteld. Dat heb ik tijdens verscheidene nieuwjaarsbijeenkomsten weer mogen zien.

D66 staat er sterker voor dan ooit. Wij zijn de grootste progressieve partij van Nederland. We hebben meer leden dan we ooit hebben gehad, van alle leeftijden en uit alle hoeken van het land. Die positie schept een verantwoordelijkheid. Mensen kijken naar ons om hun idealen dichterbij te brengen. Ze kijken naar ons om het opkomend extremisme de kop in te drukken. Er is maar één manier waarop we dat de komende jaren overal in het land kunnen doen: zoveel mogelijk zetels winnen bij de gemeenteraadsverkiezingen.

Met nog vijf weken te gaan tot 16 maart hebben wij de unieke kans om in veel gemeenten de grootste te worden. Wij, de leden, zijn de beste ambassadeurs van onze partij. Tijdens de vorige verkiezingen konden we nog niet samen de straat op. Maar als de maatregelen het toestaan kunnen wij het grootste vrijwilligerslegioen van alle partijen op de been brengen.

Dus ik vraag jullie: steek de handen uit de mouwen van een warme D66-jas. Dit is ons moment!

Sigrid Kaag
Partijleider

"Er is maar één manier waarop we dat de komende jaren overal in het land kunnen doen: zoveel mogelijk zetels winnen bij de gemeenteraadsverkiezingen."

Onze D66 raamposter Waar hang jij ’m op?

Laat iedereen vrij, maar niemand vallen

D66

Stem 14, 15 of 16 maart D66.

Kies jij een prominent huisraam met uitstekend zicht vanaf de straat? Beplak je het hele campagnepand van jouw afdeling van top tot teen? Of heb je een ander briljant idee hoe de kiezers in maart, waar ze ook kijken, het logo van D66 in het vizier krijgen? Deel een foto van jouw raamposter met #stemd66 op je sociale mediakanalen. En vergroot de zichtbaarheid.

Support D66 Internationaal op Instagram!

D66 staat voor samenwerken in Europa en met de rest van de wereld. Het team van D66 Internationaal draagt daar vanuit het Landelijk Bureau concreet aan bij o.a. door het ondersteunen van zusterpartijen in het buitenland. Dat mag gezien worden, en jij kan daaraan bijdragen! Open je Instagram app en volg d66_internationaal voor een blik over de grens. Ben je precies de 1000ste volger dan ontvang je een prachtig bedankje. Tot op Insta!

foto **Martijn Beekman**

Jan Paternotte is de nieuwe fractie-voorzitter van D66

Unaniem verkoos de Tweede Kamerfractie van D66 afgelopen januari Jan Paternotte als nieuwe fractievoorzitter. Via een digitale verbinding werd de hamer overgedragen door Sigrid Kaag.

02.04.22

ALDE Party Congress in Dublin

D66-leden zijn van harte welkom zich aan te sluiten bij de delegatie. Aanmelden en meer informatie volgt te zijner tijd via de website van ALDE Party **www.aldeparty.eu**. Deelname is op eigen kosten.

Neem voor vragen contact op met D66 International Officer, **Martine van Schoor:** martine.vanschoor@d66.nl

Henk Beerten ontvangt Jan Glastra van Loon-penning

Als erkenning voor zijn architectenrol bij de opbouw van D66 Nijmegen en zijn vele werk voor het Landelijk Bestuur heeft Henk Beerten onze Jan Glastra van Loon-penning ontvangen. Tijdens het online-congres, afgelopen najaar, blikten we kort terug op zijn grote inzet als vrijwilliger, zijn medewerking aan de resolutie Democratie van Nu en zijn wethouderschap. In tijden van voor- en tegenspoed staat hij klaar om een helpende hand te bieden. Deze penning is een zeer welverdiende erkenning voor al zijn betrokkenheid bij D66.

foto **Jeroen Mooijman**

Ledenportaal MijnD66

Op MijnD66.nl kun je niet alleen je persoonlijke gegevens beheren, maar ook je abonnementen (zoals nieuwsbrieven) aanpassen, je aanmelden voor een thema-afdeling of een zoom-meeting, of contactgegevens opzoeken. Daarnaast kun je in dit ledenportaal ook moties indienen en stemmen voor congressen. Je emailadres is tevens je gebruikersnaam. Problemen met inloggen? Stuur een e-mail naar ledenadministratie@d66.nl

(Stage-)vacatures

Altijd al willen weten hoe het er bij D66 achter de schermen aan toegaat?

Het Landelijk Bureau, het wetenschappelijk bureau en de politieke fracties hebben regelmatig stage-vacatures voor studenten die voor een langere periode beschikbaar zijn. Daarnaast vind je ook regelmatig vacatures voor medewerkers en vrijwilligers op: **d66.nl/werken-bij-d66**

IN MEMORIAM

Hanno van der Does
3 februari 1933 – 22 november 2021
Jan Terlouw kende hij al van het schoolplein in Garderen. Van der Does is vanaf het prille begin betrokken geweest bij D66. Begin jaren tachtig werd hij gevraagd voor de Staatsraad. De succesvolle verkiezingsuitslag bracht D66 flinke zetelwinst waardoor Van der Does als eerste D66-er plaats kon nemen in de Raad van State. Een harde werker met een groot gevoel voor humor. Heer Bommel haalde hij geregeld aan; “Een heer doet wat hij kan en zodoende blijft er veel liggen.” Hanno van der Does was van 1981 tot 2003 lid van de Raad van State voor D66.

Marijn de Koning
25 maart 1943 – 30 november 2021
De Koning was van 1994 tot 1998 namens D66 lid van de Tweede Kamer.

Herman Schaper
24 maart 1949 – 30 november 2021
Van 1981 tot 1982 was Schaper lid van de Tweede Kamer namens D66. Hij was Eerste Kamerlid van 2015-2019.

“De wereld is groter dan dit Binnenhof.”
– HERMAN SCHAPER TIJDENS ZIJN AFSCHEIDSSPEECH IN DE EERSTE KAMER

D66 Congres 115 staat in de steigers

Op dit moment is er nog geen definitieve datum vastgesteld voor het D66 Congres 115. De planning wijst richting juni 2022 wanneer we als vereniging weer groots zullen samenkomen.

Houd de website **www.d66.nl/congres** in de gaten. Zodra de datum definitief is, lees je het daar als eerste terug.

foto **Martijn Beekman**

Op het stadhuis in Amsterdam is het Eindhovense gemeenteraadslid Mpanzu Bamenga geen onbekende. Tijdens het interview wordt geregeld op de deur geklopt door gemeenteraadsleden die hem willen feliciteren met de titel van Mensenrechtenmens 2021. Vorig jaar, op de Internationale Dag voor de Rechten van de Mens, kreeg hij deze titel uitgereikt voor zijn strijd tegen etnisch profileren.

tekst **Leonie Francien Sellies**

Baken van hoop

COVERPORTRET

Drie jaar eerder werd Bamenga op Eindhoven Airport door de marechaussee uit de rij gehaald. “Witte mensen mochten doorlopen en zwarte mensen werden staande gehouden,” vertelt Bamenga. “De marechaussee-beambte die ik hierop aansprak, zei dat hij bevoegd was om dit te doen. Het leek alsof ik tegen een muur praatte.” Bamenga diende een klacht in, die uiteindelijk resulteerde in een rechtszaak.

Wat maakte dat je die dag besloot het hier niet bij te laten?
“Ik vloog die dag terug uit Italië. Vanaf een vrijheidsfestival, dat op het eiland Ventotene, waar Mussolini zijn politieke tegenstanders naartoe stuurde, plaatsvond. Uitgenodigd om op de dag van de Italiaanse bevrijding, 25 april, te komen spreken over vrijheid, mensenrechten en hoe je nieuwe Europeanen verwelkomt. Geïnspireerd door alle verhalen die ik daar had gehoord vloog ik terug naar Nederland. Kort daarna, op 5 mei, zou ik spreken op het bevrijdingsfestival in Zwolle. Het thema van dat jaar was verzet. Onze vrijheden kunnen enkel van ons ontnomen worden als we niet opstaan zodra ze in het geding komen.
In de aankomsthal liep ik vlot door. Het was een doordeweekse dag en ik moest naar mijn werk. De marechaussee haalde mij en verschillende andere mensen uit de rij. Huidskleur was doorslaggevend. Ik zag hoe gelaten en weerloos de anderen met mij erbij stonden. Toen dacht ik: ‘Ik kan opkomen voor deze mensen’.”

Bamenga deelde op social media direct zijn ervaring. Media pikten het verhaal snel op en Bamenga werd door de marechaussee gebeld. “Ze vroegen of ik een klacht in wilde dienen en met de mediaoptredens wilde stoppen. De marechaussee gaf op dat moment aan dat etniciteit inderdaad onderdeel uitmaakte van hun selectie. Met onder andere PILP[1], Amnesty International en Control Alt Delete heb ik de samenwerking opgezocht. En toen heb ik een klacht ingediend.” Meerdere gesprekken met de marechaussee volgden. Het bracht de twee partijen echter niet dichter tot elkaar. Toch is Bamenga daar niet bitter over: “Op de middelbare school als klassevertegenwoordiger, op de hogeschool als lid van de medezeggenschapsraad en als volksvertegenwoordiger in de gemeenteraad heb ik geleerd dat discussies mensen aan het denken zetten. En dat je er veel mee kan bereiken. Die discussies hebben we juist nodig.”
Na zowel een informele als een formele klachtenprocedure werd in februari 2020 een rechtszaak aangespannen tegen de marechaussee. Op 15 juni 2021 vond de rechtszitting plaats en in september 2021 volgde de uitspraak waarin het korps door de rechtbank in het gelijk werd gesteld over haar werkwijze.

Kan je iets meer zeggen over de uitspraak van de rechter?
“Kortgezegd stelde de rechter dat huidskleur als een objectief element gezien kan worden om te bepalen of mensen wel of niet Nederlander zijn. Dat is heftig. Zoals ook de internationale krantenkoppen duidelijk maakten: ‘A Dutch court just confirmed: To be Dutch is to be white’. Super teleurstellend. En tegelijkertijd liet het wel het institutionele karakter zien. Het maakte het

probleem duidelijker. Conclusie: in hoger beroep. De geschiedenis bewijst dat je bij de strijd voor gelijke behandeling moet doorpakken om je gelijk te halen. Kijk naar het homohuwelijk. Twee lesbiennes stapten in de jaren ‘80 naar de rechtbank, het hof en de Hoge Raad om te mogen trouwen. Ze kregen ongelijk, maar de discussie opende wel een deur. Nederland maakte uiteindelijk als eerste land het homohuwelijk mogelijk. Ik geloof dat als wij nu doorpakken, Nederland straks een baken van hoop kan zijn in de strijd tegen institutioneel racisme.

Je zei net dat de uitspraak van de rechter wel het institutionele karakter laat zien. Hoe bedoel je dat?
“Het gaat over een strijd tegen etnisch profileren en etnisch profileren vloeit voort uit racisme. Dat zit al eeuwenlang in onze systemen. Dat gaat niet zomaar morgen veranderen.
Ik beschrijf racisme als een systeem van benadeling gebaseerd op ras, etniciteit of vermeende afkomst. Ik praat expliciet over een systeem en niet alleen over menselijk gedrag, omdat het diepgeworteld is in onze samenleving en instituten. Wij maken allemaal deel uit van dat systeem en functioneren daarbinnen. De stigmatiserende beelden spelen een negatieve rol bij sollicitaties, op de woningmarkt, in het onderwijs en bij de belastingdienst. Het gaat over meer dan de grenscontrole waar je vaker uit de rij wordt gehaald. Het idee dat je huidskleur je crimineler, slechter, anders (in de zin van jij hoort hier niet, jij komt hier niet vandaan) of minderwaardig maakt, is vernederend en mensonterend. Het schaadt het vertrouwen in het gezag van de overheid.

Je zag het ook bij de toeslagenaffaire waar de raad van de rechtspraak achteraf sorry zegt, omdat de individuele rechten van burgers onvoldoende bewaakt zijn. Die rechtszaken zijn heel technisch met een komma hier en een komma daar. Voor mij is het geen rocket science en gaat het om respect voor de menselijke waardigheid. Over ‘mag ik er zijn of niet?’, ‘word ik beoordeeld op mijn pigment, of niet?’. Een beetje discriminatie bestaat niet. De rechter maakt er wel zoiets van. Die zei: ja, het is etnisch profileren, maar het gebeurt in onze ogen niet structureel genoeg om een algemeen verbod te rechtvaardigheden.
Het is een heel systeem waarin je benadeeld wordt. Ik wil dat onzichtbare zichtbaar maken en zo verandering teweegbrengen. Beginnend met het uitgangspunt dat ieder mens gelijk is in waardigheid en recht.”

Je noemde het zojuist een strijd. Waarom gebruik je dat woord?
“Omdat je een strijd niet per se begint met het idee dat het welkom is. Of dat je begrepen gaat worden. Je begint een strijd ondanks alle tegenwind die je kunt krijgen. Maar al snel nadat ik mijn verhaal had gedeeld op social media merkte ik hoeveel medestanders er waren die hetzelfde meemaakten. Op het moment dat één van de belangrijkste instituten van ons land op het gebied van mensenrechten daar ook in meegaat en erkenning geeft in de vorm van de titel van Mensenrechtenmens 2021, dan is dat een fantastische steun in de rug voor datgene waar je voor vecht.”

Betekent dat institutionele ook dat achter racisme geen opzet hoeft te zitten?
‘Ja. Ik geloof honderd procent dat het meestal niet met opzet is. We hebben allemaal onbewuste vooroordelen. Dat heb ik en dat heb jij. Ongeacht de kleur die je hebt.”

In hoeverre is het realistisch om van mensen te vragen om die, vaak onbewuste, vooroordelen los te laten?
“Ik geloof dat de grote meerderheid van de mensen die racistisch gedrag vertoont dit onbewust doet. Door je bewust te worden van je onbewuste vooroordelen, kun je erop anticiperen en discriminerend gedrag voorkomen. Niemand is volmaakt. Laten we daarom een open houding aannemen naar elkaar toe, elkaar ruimte bieden, bevragen en helpen groeien.
Bovendien geloof ik dat we door diversiteit elkaar sterker maken. Samenwerken met mensen die anders zijn dan jijzelf kan soms schuren, maar levert wel een meerwaarde op.
Enerzijds is uiterlijk slechts pigment. Het is willekeurig. Je hebt er niet voor gekozen en kunt het niet veranderen. Het is niet juist om mensen op basis daarvan te beoordelen. Anderzijds is de realiteit dat uiterlijk wel bepalend is voor hoe mensen je benaderen. Het is een veronderstelling van een andersoortige ervaring en achtergrond. Maar je zult altijd moeten doorvragen om iemand echt te zien.”

De marechaussee zei later, toen de rechtbank hen al in het gelijk had gesteld, dat ze gingen stoppen met etnisch profileren. Niet omdat het niet effectief is, maar vanwege het ontbreken van maatschappelijk draagvlak hiervoor. Ben jij het met de marechaussee eens dat etnisch profileren wel effectief kan zijn?
“Totaal niet. Je bent jezelf aan het bevestigen. Als jij denkt dat vrouwen met bruin haar crimineel gedrag vertonen en vervolgens een hogere pakkans gaat organiseren rondom vrouwen met bruin haar, dan ga je meer vrouwen met bruin haar vinden die iets gedaan hebben. Zo simpel is het.
Crimineel gedrag komt niet voort uit huidskleur. De vraag is waarom we een hogere pakkans accepteren voor bepaalde mensen. Dat is onrechtvaardig en vernederend. Een aantasting van de menselijke waardigheid.
Ik probeer altijd te redeneren vanuit waarden en principes. Als je dat niet doet, is het een hellend vlak. Wat neem je dan als uitgangspunt? Dat je mensen moet pakken? En welke middelen ga je dan gebruiken en welke niet? Op een gegeven moment kan je dat geen halt meer toeroepen.
Net als bij preventief fouilleren is er geen sprake van verdenking van strafbare feiten en ga je toch een middel inzetten, meestal in een bepaald gebied of wijk bij bepaalde mensen, om de pakkans te vergroten.”

Zowel tijdens dit interview als tijdens je media optredens valt het me op hoe rustig je blijft terwijl je hier over praat. Terwijl ik tegelijkertijd kan horen hoe bevlogen je bent. Hoe behoud je die rust?
“Toen ik staande werd gehouden door de marechaussee en om me heen de mensen zag die aangehouden werden, was ik woedend. Maar het is een keuze hoe je die woede inzet. Bij mijn speech bij de dood van George Floyd in Eindhoven zei ik: we mogen woedend zijn, we mogen verontwaardigd zijn, maar zet die woede om in positieve energie om structurele verandering te realiseren.
Sommige mensen vinden dat het niet snel genoeg gaat, maar ik zie hoeveel discussie er is en dat is precies wat we nodig hebben. Mensen hebben angsten en de enige manier om dat te doorbreken is verbinding maken. Als je zegt: ‘ik hoor je, ik zie je, maar we moeten wel onze verantwoordelijkheid nemen.’

De gang naar de rechter is ook een middel om bewustwording te creëren. Om het gesprek aan te gaan. We kunnen er allemaal voor kiezen om onze verantwoordelijkheid te nemen door actief onderdeel te zijn van de oplossing en een einde te maken aan etnisch profileren. Mensen bedoelen het goed. Daar ben ik van overtuigd. We hebben er alle recht toe om optimistisch te zijn.” ■

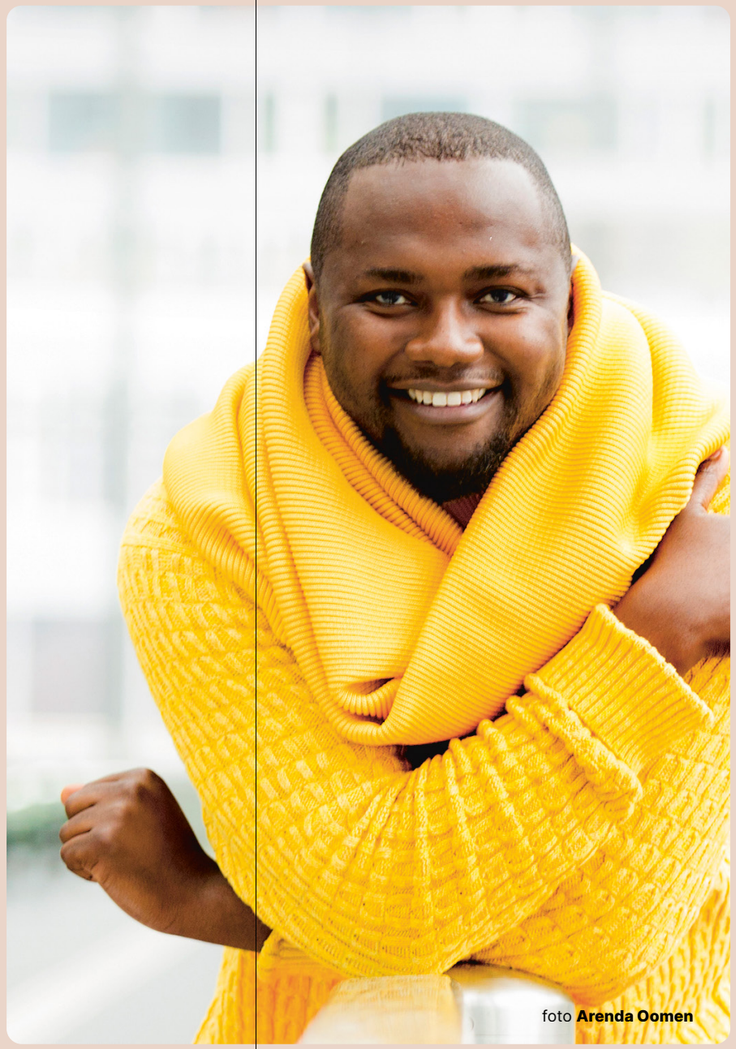

foto **Arenda Oomen**

“De vraag is waarom we een hogere pakkans accepteren voor bepaalde mensen”

[1] *PILP is een project van het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten www.pilpnjcm.nl*

Mpanzu Bamenga
12.07.1985

2005-2011
Bachelor Rechten, Hogeschool Avans Fontys

2011-2013
Post-Master, European Law on Immigration and Asylum, Université Libre de Bruxelles

2014-heden
Gemeenteraadslid D66 Eindhoven

2015-heden
Coördinator en mede-oprichter Incleaders, the Inclusion Leaders Network

2018-2021
Lid Raad van Toezicht Vluchtelingenwerk Zuid- Nederland

2018-heden
Voorzitter Raad van Toezicht New Dutch Connections

2019 - heden
Coördinator en Teammanager Regiegroep Ongedocumenteerden Amsterdam

2021 – heden
Lid Raad van Toezicht Philharmonie Zuid-Nederland

2021
Titel Mensenrechtenmens 2021
College van de Rechten van de Mens

Mpanzu Bamenga arriveerde in 1994 als achtjarige in Nederland. Samen met zijn moeder en broer ontvluchtte hij de Democratische Republiek Congo. Het duurde nog dertien jaar voordat hij in 2007 een verblijfsvergunning kreeg.

Met een progressieve belofte werden we de tweede partij van Nederland. We ontvingen het hoogste aantal stemmen ooit in het 55-jarig bestaan van de partij. Het geduld van de kiezers hebben we op de proef gesteld. Maar de uitslag kon uiteindelijk worden verzilverd in een ambitieus, sociaal en progressief coalitie-akkoord. Een akkoord met echt keuzes.

foto's **Martijn Beekman**

Werken aan vooruitgang

"De essentie van politiek is voor mij de kunst van het luisteren naar anderen."

– SIGRID KAAG

Betere kansen in het onderwijs
Om ieder kind een gelijke kans te geven, doen we de grootste onderwijsinvestering ooit. Met hogere lerarensalarissen, bijna gratis kinderopvang, voor kinderen een rijke schooldag met huiswerkbegeleiding en sport, een nieuwe studiebeurs voor studenten en forse investeringen in hoger onderwijs en wetenschap. We strijden ook actief tegen racisme en discriminatie.

Dit wordt het klimaatkabinet
Met een veel hoger klimaatdoel: 60% CO_2-reductie in 2030 om een schone aarde met schone lucht aan onze kinderen te kunnen doorgeven. Meer investeren in wind op zee, zon op dak en groene waterstof. Meer natuur, minder megastallen, en dus fors minder stikstofuitstoot. En we slechten het taboe op rekeningrijden. Alles om ook na 2030 grote stappen te kunnen zetten naar een klimaat-neutraal Nederland in 2050.

100.000 huizen bouwen per jaar
We pakken de wooncrisis aan en starten een groot woonoffensief. We bouwen veel meer betaalbare huizen voor starters en mensen met een middeninkomen. We werken aan prettige en veilige wijken. Met goede trein-, bus, metro-, tram- en fietsverbindingen. En er komt veel geld vrij voor meer en meer betaalbare en duurzame huurwoningen.

Leidende rol in Europa
Nederland pakt weer een leidende rol in Europa. Wij zeggen volmondig ja tegen een sterker, groener en veiliger Europa. Met veel meer Europese defensiesamenwerking, meer Europese democratie en een strenger optreden tegen landen die onze gedeelde waarden schenden.

Medische ethiek
Voltooid leven is een vrije kwestie. Anticonceptie wordt gratis beschikbaar voor kwetsbare groepen. Vrijheid op abortuspil via de huisarts en we schaffen de verplichte minimale beraadtermijn bij abortus af. ■

Meer lezen over het regeerakkoord? Klik hier.

Sigrid Kaag
Partijleider, Minister van Financiën en vicepremier *(foto Marc de Groot)*
Klik hier en lees meer over Sigrid Kaag.

Robbert Dijkgraaf
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Klik hier en lees meer over Robbert Dijkgraaf.

Ernst Kuipers
Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Klik hier en lees meer over Ernst Kuipers.

Kajsa Ollongren
Minister van Defensie
Klik hier en lees meer over Kajsa Ollongren.

Rob Jetten
Minister voor Klimaat en Energie
Klik hier en lees meer over Rob Jetten.

Franc Weerwind
Minister voor Rechtsbescherming
Klik hier en lees meer over Franc Weerwind.

Alexandra van Huffelen
Staatssecretaris Koninkrijksrelaties en Digitalisering
Klik hier en lees meer over Alexandra van Huffelen.

Gunay Uslu
Staatssecretaris Cultuur en Media
Klik hier en lees meer over Gunay Uslu.

Hans Vijlbrief
Staatssecretaris Mijnbouw
Klik hier en lees meer over Hans Vijlbrief.

foto © Xxx

Tijdens het online congres op 13 november droeg Anne-Marie Spierings de voorzittershamer van D66 over aan Victor Everhardt. De Amsterdamse wethouder van Financiën en Economische Zaken werd met 54,2 procent van de stemmen gekozen. Everhardt is vereerd met de benoeming en kijkt met *Democraat* vooruit. Je thuis voelen, luisteren, verbinden en klaarstaan voor de toekomst.

Een dienend bestuurder

INTERVIEW

Victor Everhardt is een ervaren bestuurder. Bijna twaalf jaar wethouder in Utrecht en Amsterdam. Per half februari is hij directeur-bestuurder van zowel Platform 31, een netwerkorganisatie voor overheden en de Stichting Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen & Verslaving (IVO), beide in Den Haag. Met zware portefeuilles die sociaal en economisch beleid in zich verenigen. Everhardt’s aanpak laat zich kenmerken door ‘investeren uit de crisis’. “Ik heb als wethouder de financiële crisis in 2010 meegemaakt. De rem waar we toen op zijn gaan staan heeft het herstel enorm vertraagd.”

In Utrecht heeft Everhardt, als wethouder stationsgebied en wethouder zorg, de metamorfose van Hoog Catharijne mogen begeleiden. “Een complex project met niet alleen de economische en infrastructurele ontwikkeling. Door een oplossing voor verslavingszorg, werd de menselijke maat lijdend. Problemen oplossen en tegelijkertijd goede investeringen doen. Dat dat op deze manier gelukt is, daar ben ik erg trots op. Ondernemerschap met een enorm publiek belang, stap voor stap. En het vertrouwen geven aan mensen zodat ze het op de goede manier oppakken. Ik heb de ervaring dat het belangrijk is om in contact te blijven, te informeren hoe het gaat. Kan ik helpen? Dat is mijn stijl. Ik heb met veel verschillende persoonlijkheden gewerkt. Die ervaring helpt, daarmee heb ik mezelf ook beter leren kennen. Daarom vind ik het ook zo leuk om deze rol in de vereniging op te pakken.”

Een welkome vereniging

Everhardt neemt ruime afdelingservaring mee naar het Landelijk Bestuur. “Ik zat in het bestuur van D66 in Utrecht in een tijd dat we een stuk kleiner waren. Qua leden en bemensing in de gemeenteraad. Toen ik echt actief werd hadden we één zetel en dat zijn er drie geworden. Uiteindelijk groeiden we door naar negen. Je hebt elkaar nodig bij het opbouwen van een bloeiend verenigingsleven. Op inhoud. Om elkaar te inspireren, om campagnes te kunnen voeren en om gewoon lol te hebben. De leden moeten zich welkom en thuis voelen. “Er zijn heel veel leden die op verschillende manieren een bijdrage willen leveren. Je hebt een goed idee, je kijkt

naar de partij, je bent lid geworden en je wilt je idee delen en verder aanscherpen. Er zijn ook leden die zeggen: ik wil gezellig een keer langskomen om te horen wat ik kan doen. Dat is D-Café. Je laten inspireren door mensen die als spreker zijn uitgenodigd en met andere leden gewoon in het café te staan. Wat missen we dat nu met elkaar…”

Een heel mooi akkoord
Hij heeft er alle vertrouwen in dat de partij het juiste momentum heeft om die verbinding te blijven maken. “De dag dat het coalitieakkoord werd gepresenteerd stonden we met onze jasjes aan op het plein om vragen te beantwoorden, om ons enthousiasme te delen. En die spirit, daar heb ik heel veel vertrouwen in. Het akkoord dat er nu ligt is een heel mooi akkoord. Chapeau voor de onderhandelaars. Dat geeft weer een extra boost. Er staan ook gewoon goeie mensen. Laatst ben ik digitaal bij de Algemene Ledenvergaderingen van Friesland en Gelderland aangeschoven. Dan hoor je ook echt het enthousiasme. We willen ervoor gaan. Zelf heb ik een aantal campagnes meegedraaid en vier jaar geleden was het wel anders. Het referendum was geen gemakkelijke boodschap. Maar met deze wind van het coalitieakkoord en de mooie ministersploeg wordt het een goede campagne. We zitten in het hart van het politieke spectrum. Aan de vereniging om klaar te zijn voor de volgende stap. Nog groter worden en onze positie claimen.”

Een dienende rol
Everhardt’s rol binnen de vereniging is vooral een dienende rol. “De leden willen ondersteund worden, die hebben ambities, willen mensen spreken. Mijn focus zit op die vereniging. Het is echt een groot goed, die 30.000 leden die we hebben. Dat wil ik verder uitbouwen en zorgen voor een hele stevige basis.”
De rollen zijn helder. In Den Haag, de fracties, de bewindslieden en alle regionale bestuurders en staten- en raadsleden: daar wordt politiek bedreven. De leden denken mee, stemmen voor programma’s, voeren campagne. Het bestuur zorgt voor een goed draaiende vereniging. “Er iedereen bij betrekken en de mogelijkheden geven. Als iemand lid wordt om financieel bij te dragen, maar verder op dat moment geen ambities heeft, dan is dat prima. Veel anderen willen wel iets, zeker op inhoud, dat is vaak een drijfveer. Dan moeten we de drempel verlagen en elkaar vinden. Het instrument luisteren is enorm belangrijk. Het bestuur heeft een dienende rol.”

De toekomst
“We moeten vooruitkijken. Nu hebben we dit momentum. Eerst aan een kabinet meegedaan en daarna gewonnen met een historische uitslag. Wow! Maar wie staat er klaar? Waar zitten die talenten in onze partij? Wie kan er vanuit het land naar Den Haag? Hoe gaan we de problemen van overmorgen oplossen? Politiek is veel dagdagelijks. De vereniging moet vooruitkijken, talenten zien. D66 heeft een mooi strategisch plan (2021-2026 red.) Daar moeten wij mee verder. Handen en voeten geven aan het plan. We moeten weer klaarstaan, lokaal en landelijk. Dat is onze opdracht.”

Menselijkheid tonen
Hij krijgt ook nu weer totale steun van het thuisfront. “Dat is heel belangrijk. Mijn partner Inge en ik zijn al lang bij elkaar. Zij heeft een drukke baan in de ouderenzorg. We hebben drie kinderen. Ze zijn bijna allemaal het huis uit, dus dat geeft ook weer ruimte om mijn aandacht aan het voorzitterschap te geven.” Everhardt weet dat ontspanning heel belangrijk is. “Ik ben een sporter. Het liefst in team verband, ik was voetballer en volleyballer. Nu ben ik gaan hardlopen, op de raarste tijden. In de zomer stap ik op de racefiets, in de winter op de schaats.” Op zijn nachtkastje ligt het boek ‘Onder Buren’ van Julia Zeh. “Dat gaat over een vrouw in coronatijd die in een klein dorp in de buurt van Berlijn komt en in een totaal andere wereld terechtkomt. Het gaat over onze vooroordelen, zwakheden en angsten, maar ook de kracht, die bovenkomt zodra we onze menselijkheid durven tonen.” ■

foto’s **Gemeente Amsterdam**

Victor Everhardt
05.06.1968

1996-1997
Juridisch medewerker Commissie Gelijke Behandeling

1997-1998
Juridisch beleidsmedewerker Ministerie van Justitie

1998-2006
Senior beleidsmedewerker (drugs- en alcoholbeleid) Ministerie van VWS

2006-2010
Voorzitter Centrum Jeugd Trimbos-instituut

2010-2019
Wethouder Gemeente Utrecht

2019-2022
Wethouder Gemeente Amsterdam

2021-heden
Partijvoorzitter D66

2022-heden
Directeur-bestuurder Platform 31

2022-heden
Directeur-bestuurder IVO (Stichting Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen en Verslaving)

Column

EEN AKKOORD WAAR VOOR JONGEREN NOG WAT TE WINNEN VALT

In deze column kan er natuurlijk maar één ding centraal staan: het coalitieakkoord. Het is al vaker gezegd, maar D66 heeft goed onderhandeld. Bij de Jonge Democraten maakten wij ons zorgen om de conservatieve wolk. Zouden onze progressieve idealen de onderhandelingen met VVD, CDA en CU wel overleven? Als we nu de plannen over klimaat, onderwijs en de EU lezen zien we dat dat goed is gekomen. Er ligt een akkoord met een progressieve blik op de toekomst.

Maar wordt er in het akkoord wel genoeg naar de problemen van nu gekeken? Jongeren zitten namelijk met problemen waar een oplossing voor moet komen. Als ik de teksten in het coalitieakkoord lees over de GGZ en de compensatie voor de leenstelselgeneratie maak ik me toch zorgen.

Voor de oppositie is het de makkelijkste schietschijf geweest: de zorg. De claim dat er vijf miljard wordt bezuinigd in de zorg is wat mij betreft te makkelijk. Maar er zijn zeker wel minpunten. Bijvoorbeeld de manier waarop het coalitieakkoord spreekt over de GGZ en jeugdzorg. Niks over de lange wachtlijsten, niks over groeiende personeelstekorten en niks over de mentale gezondheid van jongeren, die hard achteruitgaat. Wie het coalitieakkoord leest zou bijna denken dat de crisis in GGZ en jeugdzorg helemaal niet bestaat. Er moet juist erkenning komen voor die crisis, zeker nu de mentale gezondheid van jongeren zo hard is geraakt door de coronapandemie.

Dat de mentale gezondheid van jongeren achteruit holt, heeft deels te maken met de oplopende studieschulden. Gelukkig wordt het leenstelsel eindelijk afgeschaft, een grote overwinning voor studenten. Afschaffing alleen is echter niet genoeg, de leenstelselgeneratie moet ook rechtvaardig gecompenseerd worden. Het kabinet trekt daar 1 miljard extra voor uit, maar dat is niet genoeg. Studieschulden van €40.000 zijn geen uitzondering en voor die studenten zijn de huidige plannen een druppel op een gloeiende plaat. Vorig D66-congres dienden wij nog een motie in waarin stond dat compensatie in verhouding moet staan met wat studenten onder een nieuw stelsel zouden krijgen. Deze motie werd aangenomen, maar in het coalitieakkoord is er weinig van terug te vinden. Als we willen dat de studenten van vandaag de toekomst vormen, is het in niemands belang om deze studenten met een enorme schuld op te zadelen. Daarom is rechtvaardige compensatie zo belangrijk.

Dit akkoord laat gelukkig veel ruimte voor verdere invulling door bewindspersonen en de Kamer. De Jonge Democraten zullen die invulling de komende maanden goed in de gaten houden. D66 heeft een mooi akkoord gesloten, maar er valt voor jongeren nog veel te winnen. ■

Joris Hetterscheid, landelijk voorzitter Jonge Democraten (JD). De JD is een onafhankelijke groep politieke jongeren die zich binnen en buiten D66 inzetten om kansen voor jongeren te realiseren en te garanderen: **jongedemocraten.nl**

foto **Nathan Dumlao / Unsplash**

’22: twintig jaar euthanasiewet

In herinnering aan Elida Tuinsta (1931 – 2021) en haar bijdrage aan de legalisering van euthanasie in Nederland sprak *Democraat* met D66 Eerste Kamerlid Boris Dittrich. Hij ontmoette Tuinstra voor het eerst in 1985 toen zij Tweede Kamerlid en woordvoerder Euthanasie was. Ruim 14 jaar later zou Dittrich, dan zelf Tweede Kamerlid en woordvoerder Euthanasie, het wetsvoorstel van minister Els Borst succesvol door de Tweede Kamer helpen loodsen.

tekst **Leonie Francien Sellies** foto's **Nationaal Archief/Anefo**

INTERVIEW

“Voor de zichtbaarheid van D66, was het initiatief van Elida Tuinstra wel heel belangrijk. Zij heeft een hele belangrijke voortrekkersrol gehad”

– BORIS DITTRICH

Kun je iets meer vertellen over de dag dat je Elida Tuinstra voor het eerst ontmoette?
“In 1981 was ik, net afgestudeerd, advocaat in Amsterdam. Er werd in die tijd een eigen bijdrage ingevoerd voor sociaaljuridische hulp. De meeste advocaten waren het met zo’n extra drempel tot het recht niet eens. Als leden van de Jonge Balie Amsterdam besloten we, samen met de Vereniging Sociale Advocatuur, actie te ondernemen. We zijn in toga op het plein voor de Tweede Kamer gaan demonstreren. Minister Korthals Altes van Justitie stond ons te woord en we hadden een petitie die we wilden aanbieden. Kamerlid Elida Tuinstra nam de moeite om naar buiten te komen om de petitie in ontvangst te nemen. Een afspraak om samen over de problemen rondom de sociale advocatuur te praten is toen gemaakt.”

Wat herinner je je nog van die afspraak?
“Een paar weken later werd ik in het Kamergebouw door haar ontvangen. In een piepklein kamertje met een bureau vol stapels dossiers. Elida luisterde heel geïnteresseerd naar mijn verhalen over de sociale advocatuur. Ook spraken we toen voor het eerst over euthanasie. In de trein terug was ik onder de indruk hoe hartelijk zij was en hoe toegankelijk als Tweede Kamerlid. Ik kijk terug op een warme ontmoeting met een geïnteresseerde en intelligente vrouw.”

Heb je bij de eerste ontmoeting ook al met haar over het wetsvoorstel legalisering van euthanasie gesproken?
“Elida was toen al met het initiatiefwetsvoorstel bezig en kwam veel in de media. De Volkskrant opende met de indiening van het wetsvoorstel van Elida Tuinstra in 1984. Tien jaar later werd ik zelf Tweede Kamerlid voor D66. Els Borst werd minister van Volksgezondheid en Winnie Sorgdrager minister van Justitie. In 1998, werd ik ook woordvoerder euthanasie en nog dat jaar werd besloten het nieuwe wetsvoorstel in te dienen.”

Hoe kwam het nieuwe wetsvoorstel dat minister Borst indiende tot stand?
“Er was op dat moment geen wettelijk regeling. Als een arts een patiënt hielp bij euthanasie dan kon de arts vervolgd worden. Ik werkte in die tijd als rechter in Alkmaar en Adelbert Josephus Jitta, was Hoofdofficier van Justitie. Jitta was lid van D66 én was voorstander van euthanasie. Al in de jaren ’80 heeft hij een zaak aangebracht tegen een huisarts. Hij eiste vrijspraak en wilde zo jurisprudentie creëren. ‘De huisarts heeft weliswaar opzettelijk zijn patiënt gedood, maar dat is zeer zorgvuldig en op vrijwillige basis gebeurd,’ stelde Jitta en eiste vrijspraak. De rechtbank van Alkmaar heeft die argumentatie gevolgd. Elida Tuinstra heeft die criteria, die in die rechtelijke uitspraak staan, als het ware in

Elida Tuinstra
Lid van D66
vanaf 1967

1970-1973
Statenlid Provincie Zuid- Holland fractievoorzitter

1977-1986
Lid Tweede Kamer voor D66

12 april 1984
indiening initiatiefwets-ontwerp euthanasie

1991-1999
Lid Eerste Kamer voor D66

april 1994
Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw

april 2016
Uitreiking Jan Glastra van Loon Penning

een wetstekst vertaald. Zij heeft de jurisprudentie politiek gemaakt. Dat was heel belangrijk.” Hans van Mierlo zei in de tijd van Elida Tuinstra: ‘Op euthanasie gaan we de verkiezingen niet winnen. Dus wij moeten ons op andere thema’s richten.’ Het was een flink heet politiek hangijzer. Voor de zichtbaarheid van D66, was het initiatief van Elida wel heel belangrijk. Zij heeft een hele belangrijke voortrekkersrol gehad.”

Wat bedoel je met een heet hangijzer?
“De indiening door Minister Borst vond plaats ten tijde van het tweede Paarse kabinet, in 1998. CDA zat in de oppositie, PvdA en VVD steunden het voorstel. We moesten het voorstel heel voorzichtig door de Kamer loodsen zonder het teveel naar D66 toe te trekken. Door ook de andere partijen hierover het woord te laten voeren in de media zorg je voor meer draagvlak en laat je zien dat het breed gedragen wordt.”

Hoe keek ze naar het nieuwe wetsvoorstel?
“Elida was zeer verguld dat dit wetsvoorstel werd ingediend, maar plaatste ook wel kanttekeningen bij bepaalde aspecten. Een moeilijk punt was natuurlijk de *laatste wilsverklaring*. Dat gaat over de vraag of euthanasie ook mogelijk moet zijn voor mensen die deze wens eerder hebben verklaard en vastgelegd. Dat als ze bijvoorbeeld hun kinderen niet meer herkennen, ze euthanasie willen. Hun wil kunnen ze op dat moment niet meer uiten. Zit je dementerend in een verzorgingstehuis en blij te zingen, dan is het voor een huisarts heel moeilijk. Geef dan nog maar uitvoering aan die op papier gezette wens van vroeger. Deze *laatste wilsverklaring* hebben we in de huidige euthanasiewet niet geregeld. En is in de praktijk nog steeds veel discussie over.
Elida Tuinstra vond dat als jij doelbewust je *laatste wilsverklaring* continu hebt vernieuwd. En je weet wat je wilt, namelijk in zo’n situatie niet leven. Dat de huisarts maar over de brug moet komen. Maar dat ging destijds de meerderheid in de politiek te ver. Er is recent wel een uitspraak van de Hoge Raad geweest, waarin een huisarts werd vervolgd voor moord, maar is ontslagen van rechtsvervolging. Dat is een verruiming voor de praktijk, maar de wetstekst is nog steeds hetzelfde. Ik weet van artsen dat deze uitspraak toch wel bevrijdend werkt. De kans op vervolging is wel kleiner.

Hoe kijk je naar de rol van de omgeving en familie bij euthanasie?
“Het is belangrijk om de omgeving erbij te betrekken, maar ze moet geen overwicht krijgen in de besluitvorming. De arts moet altijd uitgaan van een vrijwillige keuze van de patiënt. Maar de familie horen en meenemen in het proces is natuurlijk wel belangrijk.
Mijn moeder heeft een aantal jaar geleden euthanasie gevraagd. Zij woonde in een heel christelijk woonzorgcentrum van de zevendedagsadventisten. Ze was niet gelovig, maar enkel in dat centrum was plaats. De interne huisarts was tegen euthanasie. Mijn moeder was lid van de NVVE [Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levenseinde red.] en ging het gesprek aan. De huisarts vertelde dat ze hem had overtuigd en hij aan haar euthanasiewens wilde meewerken. Revolutionair natuurlijk, formeel was dat in dit huis geen optie. Mijn moeder drong er bij mijn zus en mij op aan de euthanasie goed te keuren, onze instemming was voor de arts een voorwaarde.
Het is iets moois om de familie te betrekken, maar het blijft uiteindelijk een beslissing van de patiënt in samenspraak met de arts. Het kan niet op het bord van de familie worden gelegd. Ik neem die huisarts achteraf niets kwalijk, maar het is wel een punt waar ik nu alert op ben. Als er discussie komt bij de evaluatie van de euthanasiewet, heeft dit mijn aandacht.”

Hoe was het voor jou en je zus dat de huisarts jullie een doorslaggevende stem hierin gaf?
“Het euthanasiewetsvoorstel is een van de belangrijkste dingen uit mijn Kamertijd waar ik bij betrokken was. Via Els Borst heb ik een korte stage bij een SCEN-arts kunnen volgen. Samen met die SCEN-arts heb ik aan het sterfbed van patiënten gezeten. Maar als het dan je eigen moeder is, dan heb je toch aarzelingen. Mijn zus en ik zijn met mijn moeder ook heel lang het gesprek blijven aangaan. Maar het was haar leven. Ze wist precies wat ze wilde en we hebben dat uiteindelijk geaccepteerd.
Ik ben heel trots op Nederland dat we deze wetgeving voor elkaar hebben gekregen. Het is bescherming voor de arts en voor de patiënt. In andere landen waar ik gewoond en gewerkt heb, bijvoorbeeld de Verenigde Staten en Duitsland, daar hebben ze geen wetgeving, terwijl artsen wel euthanasie verrichten. De patiënt vraagt het wel, maar het gebeurt onder tafel.
In de kern hebben we hier een goede wet.
Het blijft belangrijk om goed te luisteren naar artsen en patiëntenverenigingen. Ook bij een wet die al twintig jaar voor veel mensen van grote waarde is. ■

Lezen | kijken | luisteren

Lezen

De 9 succesfactoren van de bv natuur | Ylva Poelman | 2021

“Van de boeken die ik recent heb gelezen springt naar voren het boek van Ylva Poelman ‘De 9 succesfactoren van de bv natuur’. De natuur doet aan dingen als flexibiliteit, innovatie, samenwerking, en recycling. Ylva Poelman laat zien dat de natuur daarmee een survivalgids kan zijn voor bedrijven, die deze succesfactoren ook kunnen gebruiken. De mens heeft zich veel te veel boven de natuur geplaatst, terwijl we er deel van uitmaken.
Een tropisch regenwoud met z’n ontelbare processen overleeft prima met hulp van de zon. De menselijke samenleving zou dat ook kunnen door zich te richten op de succesfactoren van de natuur.”

Deze aflevering: de drie tips van…

Jan Terlouw (1931) De schrijver, natuurkundige en politicus Jan Terlouw vragen naar zijn drie lees-, kijk- en luistertips levert niet zijn Top 3 op. Het wil er bij Terlouw niet in dat er een beste film, boek of muziekstuk zou bestaan. “Het hangt van je stemming en je omstandigheden af wat je het meest aanspreekt.” Hij spreekt liever van een film of boek dat “even vooraan staat”.

tekst **Jan Vincent Meertens**
foto **Jeroen Mooijman**

Kijken

The Two Popes | Netflix | 2019

“Als ik denk aan films die ik het laatste jaar heb gezien, dan komt het eerst bij me op ‘The Two Popes’, gebaseerd op de abdicatie van Paus Benedictus XVI in 2013. Een film over geweten en vergeving, geweldig geacteerd door Jonathan Price (Kardinaal Bergoglio) en Anthony Hopkins (Paus Benedictus XVI), twee mannen die in de buurt van mijn leeftijd komen. De Paus en de Kardinaal luisteren heel zorgvuldig naar elkaar en laten zich, ondanks hun verschillen, overtuigen. Iets waar veel hedendaagse politici een voorbeeld aan zouden kunnen nemen.”

Pianist Leonard Leutscher (foto Orion Ensemble)

Luisteren

Astor Piazzolla works for pianotrio | Orion Ensemble

“Bij muziek gaan mijn gedachten meteen naar het Orion Ensemble, het pianotrio waarmee ik jarenlang heb mogen optreden. Dochter Pauline viool. Carla Schrijner celliste en de onvergetelijke, helaas overleden, pianist Leonard Leutscher. Voor de versterking van het gesprokene werd vaak gekozen voor muziek van Astor Piazzolla, de fantasierijke Argentijnse componist. Ik kies dan ook voor de cd ‘Astor Piazzolla works for pianotrio’ van het Orion Ensemble. Behalve de hoge kwaliteit van de componist en de musici spelen weemoedige herinneringen daarbij een belangrijke rol. Kunstuitingen raken nu eenmaal het gevoel minstens zo hard als de intellectuele analyse.”

INTERVIEW

D66
GR22

Veel vrijwilligers zijn op de been om campagne te voeren voor de aanstaande gemeenteraadsverkiezingen. Vanuit huis achter hun scherm maar ook zeker op straat als het kan. Sommige D66-afdelingen zorgen voor een campagnehuis in hun stad of dorp. De D66-afdeling Delft heeft wel een héél bijzondere campagnelocatie: een kerk. *Democraat* ging in gesprek met de kersverse lijsttrekker Sivan Maruf over zijn rol bij de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart.

Campagnekerk in Delft

tekst **Lisanne van 't Riet** foto's **Jeroen Mooijman**

"Het is enorm spannend tussen ons en een lokale partij"

– SIVAN MARUF

Sivan, je bent nét lijsttrekker. Kan je een beetje vertellen waarom jij lijsttrekker bent?
"In 2018 ben ik met voorkeursstemmen de raad ingestemd. De afgelopen vier jaar heb ik in de Delftse gemeenteraad met veel plezier het woord gevoerd op mobiliteit, bouwen, ruimtelijke ordening en wonen. Toen het bestuur mij vroeg of ik beschikbaar was voor het lijsttrekkerschap heb ik voor mijzelf bedacht hoe ik die rol zou kunnen invullen. We hebben in Delft een fijne club mensen, veel inhoudelijke kennis, en een goede organisatie. Dat helpt een lijsttrekker enorm, dus voor mijn gevoel zat het goed. Daarnaast is het raadswerk een hobby van mij, dus ik vond het heel eervol om gevraagd te worden."

De kandidatenlijst van D66 Delft is inmiddels bekend. Kan je iets vertellen over het team waar je de komende vier jaar mee aan de slag gaat?
"Ik ben heel blij om te zien dat we een mooie, diverse lijst hebben waar jong, oud, ervaring en frisse blikken elkaar zo mooi aanvullen. Waar ik ook echt blij mee ben, is dat we veel mensen met mooie praktijkervaring op de lijst hebben staan. Dit is heel waardevol voor ons werk in de gemeenteraad. We hebben twee topondernemers vanuit de horeca. Zij weten hoe het is om nu je zaak te moeten sluiten en je mensen op een creatieve manier aan het werk te houden. En John, onze veiligheidsman bij de Nationale Politie, Heera is docent, Janne brengt haar ervaring uit de Tweede Kamer als woordvoerder mee. We hebben Minke die werkzaam is bij de VNG als beleidsmedewerker, en Melanie onze business consultant. Al met al, een prachtige lijst met veel expertise op allerlei vlakken."

Hoe zie jij jouw rol in de campagnetijd als lijsttrekker?
"Ik vind het ontzettend leuk om deze rol te vervullen en met het team campagne te voeren voor de verkiezingen. Snel schakelen tussen verschillende gesprekken, nadenken over strategie, zorgen voor een goede teambuilding. Allemaal zaken die mij best wel goed liggen. Ik vind het echt heel leuk om werk te maken van de uitdagingen waar we nu voor staan. Hoe gaan we met de coronacrisis toch een sterke campagne neerzetten? Hoe zorgen we dat we eigenaar blijven van bepaalde onderwerpen? En hoe zorgen we ervoor dat we straks de grootste zijn in de stad, zodat we het voortouw kunnen nemen in de coalitieonderhandelingen? Het is enorm spannend tussen ons en een lokale partij. Die strijd willen we natuurlijk wel winnen."

We zitten hier in een kerk! Een ongebruikelijke locatie voor D66 om tot zijn campagnehuis te maken. Kan je hier iets meer over vertellen?
"Onze afdelingsvoorzitter Thomas, heeft contact met de eigenaar van dit leegstaande pand. En hij heeft eigenlijk gewoon gevraagd of wij de paar maanden voor de verkiezingen dit pand mogen gebruiken als campagnehuis. We hebben nu een paar banieren opgehangen, een katheder en nog een staande banner neergezet. En zo houden we hier regelmatig campagnebijeenkomsten. Vrijwilligers, afdelings- en campagneleiders en kandidaten kunnen hier bij elkaar komen. Met inachtneming van de coronamaatregelen, natuurlijk." ■

D66
GR22

VOORLOPEN IN DE ACHTERHOEK

tekst **Caïne Roland**
foto **Linde te Koppele**

Loes ten Dolle (26) is lijsttrekker en zittend raadslid in Winterswijk. Ze is een uitgesproken volksvertegenwoordiger en dat wordt haar in de Achterhoek niet altijd in dank afgenomen. Ze vertelt *Democraat* over boerenprotesten, Twitterbedreigingen en doorzetten.

“Ik zag bepaalde problemen in de samenleving en de gemiddelde grijze man in de gemeenteraad deed er niks mee”, vertelt Loes ten Dolle over de reden dat ze de politiek instapte. Als jonge vrouw liep ze regelmatig tegen een conservatieve muur aan. “ ‘Zo deden we het, zo houden we het’ meende men. Lastig om als iemand van begin twintig niet echt serieus genomen te worden, ik ben ook gewoon volksvertegenwoordiger. Het gaat hard en niet altijd op de inhoud.”

Boerenprotesten
Rond Winterswijk wonen veel boeren en er ligt onder andere beschermd natuurgebied. “Dat maakt het uitdagend om klimaat, natuur, biodiversiteit en boerenland te balanceren,” vertelt Ten Dolle. Tijdens de boerenprotesten had ze daarom regelmatig boze mensen achter zich aan. “In plaats van te denken dat ik er niets mee kon, ben ik langsgegaan bij boerderijen. We zijn het niet eens geworden op inhoud, maar ze zeiden: ‘Je bent wel de eerste die deze kant opkomt en het gesprek mogelijk maakt.’ Nu is er nog steeds veel wederzijds respect. Op Twitter zeiden ze eerst ‘Rot op!’ en nu ‘Misschien moet je haar naar Den Haag halen, zij gaat tenminste het gesprek aan.’ ”

‘Je kop moet rollen’
Helaas zijn niet alle Twitteraars positief over Loes ten Dolle. Ze ontvangt regelmatig beledigingen en zelfs doodsbedreigingen. Wat ze daarmee doet, hangt af van het moment: “Soms ga ik er sarcastisch op in: ‘Zeg maar wanneer mijn kop moet rollen, dan doe ik make-up op.’ Soms negeer ik het, soms spreek ik uit dat deze zaken niet oké zijn. Dan laait het vaak weer op, net als rond de verkiezingen. Toch weiger ik botweg deze manier van met elkaar omgaan te zien als een onderdeel van politiek actief zijn.”

“Er was al polarisatie in de samenleving, door corona komt dit sneller aan de oppervlakte,” zegt ze. Ze denkt dat dit de reden is dat ze dit soort haat ontvangt: “Ik ben dan de schietschijf. In zo’n kleine gemeenschap weet iedereen waar je woont. Dat is een verschil. Daarnaast heb ik het D66-stempel op mijn hoofd. We worden al snel gezien als elitaire randstadpartij. Terwijl er bij D66 juist altijd iemand zit waar je je mee kan identificeren.”

Doorzetten
Ten Dolle vertelt dat D66 voor haar klaarstaat als het lastig is. “Dat is echt onze kracht. We zijn goed georganiseerd. Je mag zijn wie je wil zijn, een heel belangrijk uitgangspunt. De kracht van het individu bepaalt de capaciteit, in plaats van andersom.”

“Zolang ik mezelf in de spiegel aan kan kijken, kan ik gewoon doorgaan”, zegt ze. “Als ik gekozen word, zijn er meer dan duizend mensen die me daar willen hebben. Anders stemmen ze niet op me. Dat neem ik serieus en dan ga ik door. Degene die het hardst roept, klinkt het luidst.” Broodnuchter sluit ze af: “Ik heb in ieder geval een hele lieve hond, die vindt me altijd leuk wanneer ik thuiskom.” ■

Whats-Appèleren

De redactie appt met een democraat in het buitenland. Deze editie: Jasmina Mrso in Bosnië en Herzegovina. Mrso is de international officer van Nasa Stranka, een van onze zusterpartijen.

tekst **Caïne Roland**

Caïne: Hallo Jasmina, in het nieuws horen we veel over politieke ontwikkelingen in Bosnië en Herzegovina. Wat is er aan de hand?

Jasmina: Ons land wordt gegijzeld door de regerende Servische partij en lid van het B&H-voorzitterschap, Milorad Dodik. Hij is een voormalige westerse beschermeling die nationalistisch is geworden en al jaren dreigt de Republika Srpska (een deel van Bosnië en Herzegovina, red.) van de Bosnische staat te scheiden. Deze aanhoudende crisis heeft onlangs een hoogtepunt bereikt.

Caïne: Wat is er toen gebeurd?

Jasmina: Op 11 december besloot de Republika Srpska de bevoegdheden bij de centrale instellingen van het land weg te halen. Geen van de wetgevers van de oppositie was betrokken bij de beslissing en er werd met maar een krappe meerderheid voor het plan gestemd. Het is dus eigenlijk één man die, met een beetje hulp van zijn vrienden, een stapsgewijze basis creëert voor een staatsgreep en afscheiding.

Caïne: Wie helpen Milorad Dodik daarbij?

Jasmina: Meestal buurlanden als Servië en Kroatië, maar ook Rusland. De Hongaarse premier Viktor Orban waarschuwde onlangs dat ze alle stappen van de EU om Dodik te straffen zullen blokkeren.

Caïne: Welke invloed kunnen die ontwikkelingen hebben op de rest van Europa?

Jasmina: De spanningen in Oekraïne nemen toe, de situatie aan de grens met Wit-Rusland is penibel en de crisis bereikt een hoogtepunt in Bosnië. Bij al deze situaties is de Russische regering betrokken. Men kan beginnen te denken dat dit een bespotting is van de Europese democratische waarden en vooral de Europese Unie.

Caïne: Hebben we het over een nieuw conflict tussen 'oost' en 'west'?

Jasmina: Als er nieuwe conflicten ontstaan in Bosnië en Herzegovina, zal de crisis zich opnieuw uitbreiden naar de rest van Europa. Daarom is alles wat er op de Westelijke Balkan gebeurt ook een probleem voor Nederland en elke andere EU-lidstaat, net als andersom. We voelen elke verzwakking van de Europese waarden in de lidstaten, vooral in het liberale geluid. Zoals de achteruitgang van liberaal-democratische waarden in landen als Hongarije, Polen, Slovenië...

Caïne: Wat is er nodig om deze lastige situatie op te lossen?

Jasmina: Geopolitieke strategieën zijn cruciaal voor het redden van Europese democratieën. Democratie is helaas niet gemaakt van beton. Het lijkt meer op een waardevol porseleinen beeld dat we allemaal moeten beschermen, anders gaat het kapot.

INTERVIEW

Onlangs nam Sander Bus afscheid van het Landelijk Bureau D66, waar hij manager marketing & communicatie en directeur was. Sinds 1 februari 2022 is hij afdelingshoofd bedrijfsvoering bij de gemeente Terneuzen. Hoe kijkt hij terug op de afgelopen 8,5 jaar?

tekst **Marcella Heijboer**

Aandacht maakt alles mooier

Politieke campagnes: een vak apart

“Bij mijn aantreden in het najaar van 2013 sprong ik op een rijdende trein. Het jaar erna vonden de gemeenteraads- en EP verkiezingen plaats; de voorbereidingen waren in volle gang. Ik reisde stad en land af om zoveel mogelijk mensen en afdelingen te leren kennen en bij vele evenementen te zijn. Zo won ik het vertrouwen. Ik had veel aan mijn werkervaring bij de Erasmus Universiteit, maar het voeren van politieke campagnes is een vak apart, dat je in de praktijk moet leren.”

Gedenkwaardig
“In 2014 zat de partij flink in de lift; tijdens het flyeren werden de folders bijna uit je hand getrokken.

Op mijn favoriete foto uit die tijd staan Alexander Pechtold en Geert Wilders die elkaar, kort voor de gemeenteraadsverkiezingen met hun campagneteams in Den Haag tegenkwamen. Het was spannend, een mediacircus, want het ging nek-aan-nek. Maar het was een vrolijke dynamiek, er werden onderling flyers en vriendelijke woorden uitgewisseld en die ontspanning zie je op de foto. De positieve aandacht in de pers gaf de campaigners een extra boost en we wonnen!

Andere gedenkwaardige momenten vond ik alle activiteiten rondom het 50-jarig jubileum van de partij en het prachtige resultaat van de Tweede Kamer verkiezingen van 2017, waarbij we de goede peilingen daadwerkelijk verzilverden in 19 zetels én kabinetsdeelname.

Het overlijden van Els Borst was aangrijpend; een aantal dagen voor haar dood zat ze op de 1e rij bij ons partijcongres. We hebben in korte tijd alles op alles gezet om, samen met de familie, een waardig afscheid te organiseren.”

Directeur
“Vierenhalf jaar geleden werd ik directeur, met een brede verantwoordelijkheid: van personeel tot financiën. Ik heb er geen dag spijt van gehad. Tot de Tweede Kamer verkiezingen van 2021 ben ik in het campagne kernteam gebleven. Ik ben blij dat ik een actieve bijdrage heb kunnen leveren aan het behalen van 24 zetels.”

Verbinding in het Verenigingshuis
“In 2019 verhuisden we naar ons huidige pand in Den Haag. Een echt Verenigingshuis, waar alle medewerkers van het Landelijk Bureau op één locatie werken en waar afdelingen en landelijke politici regelmatig in de vergaderzalen te gast zijn.”

Groei en professionalisering
“De 50 medewerkers van het Landelijk Bureau verzetten met weinig geld, middelen en mankracht enorm veel werk. We zijn meegegroeid met de partij; de studentikoze uitstraling van vroeger is eraf. Er is veel professionaliteit en kameraadschap: zo goed mogelijk verkiezingen voorbereiden, voor elkaar door het vuur gaan.

foto **Jeroen Mooijman**

“Luister goed, neem feedback serieus en ga ermee aan de slag”

En het hogere doel: de D66 idealen verwezenlijken."

Aandacht maakt alles mooier
“Mijn motto is: ‘aandacht maakt alles mooier’. Luister goed, neem feedback serieus en ga ermee aan de slag. Probeer verwachtingen te overtreffen. Dat wil ik ook aan mijn opvolger meegeven: heb aandacht voor details én voor mensen.

Door corona worden de lontjes in de samenleving korter. Ik hoop dat we een beetje lief voor elkaar blijven. Ga uit van andermans goede intenties. We zijn een vereniging, heb het leuk met z’n allen!” ■

Scan de code en lees het volledige interview met Sander Bus of klik hier.

Sander Bus
10.05.1983

Woont in Hoogerheide, samen met Wouter en witte herder Boef

Houdt van in de natuur zijn en musea bezoeken (vooral moderne kunst)

2010 – 2013
Hoofd Marketing & Communicatie
Erasmus Universiteit Beleid en Management Gezondheidszorg

2013-2017
Manager afd. Marketing & Communicatie
Landelijk Bureau D66

2017 – 2022
Directeur Landelijk Bureau D66

2021 - heden
Bestuurslid (onbezoldigd)
Stichting Passionate Bulkboek Rotterdam

Vanaf 01.02.2022
Afdelingshoofd Bedrijfsvoering / Middelen bij gemeente Terneuzen

---

foto's linkerpagina
Opening Landelijk Bureau 2019
Jeroen Mooijman

Campagne Gemeenteraads-verkiezingen 2014
Martijn Beekman

Congres 108 Den Bosch
Jeroen Mooijman

Faissal Boulakjar is sinds maart 2021 lid van de D66 Tweede Kamerfractie. Hij heeft de portefeuilles Wonen, Ruimtelijke Ordening, Versterkingsoperatie Groningen en Mijnbouw. De omstandigheden waarin hij opgroeide geven hem de kracht en tegelijkertijd de bescheidenheid om zich doelgericht in te zetten voor de samenleving. Voor deze thema's in het bijzonder; leefbare wijken en meer kansengelijkheid. *Democraat* sprak met hem over zijn jeugd, familie, zijn drijfveren en zijn visie op leefbaarheid.

tekst **Jan Vincent Meertens**
foto's **Jeroen Mooijman / D66**

Ik weet waar ik vandaan kom

INTERVIEW

Boulakjar kwam als driejarig jongetje naar Nederland. Hij, zijn moeder en zes oudere broers en zussen werden opgewacht door zijn vader, die toen al 16 jaar in Nederland werkte. Met veel liefde kijkt hij terug op die periode. "We kwamen in een mooie, groene wijk waar voornamelijk andere gastarbeidersgezinnen woonden en werden goed opgevangen door de buren. We spraken dezelfde taal en trokken naar elkaar toe. Met negen mensen in een sociale huurwoning was er natuurlijk niet altijd ruimte om je eigen ding te doen. We speelden dus heel veel buiten, in een prettige omgeving."
Boulakjar senior werkte hard, in drieploegendienst. Hij had ook familie in Marokko te onderhouden. "Dat werd van gastarbeiders verwacht. Mijn vader voelde die verantwoordelijkheid, die fiets voor ons kwam wel eens op de laatste plaats. Natuurlijk hadden we te eten, maar eigenlijk zaten we tegen de armoedegrens aan."

Op de grens van armoede
De omstandigheden uit zijn jeugd hebben Boulakjar sterker gemaakt en bescheiden gehouden. "Ik weet waar ik vandaan kom, ik weet hoe het is om geen speelgoed te hebben thuis en kan me goed inleven in die situatie. Als jongste van een gezin van zeven bokste ik altijd al op tegen de rest. In het begin had ik te maken met een taal- en sociaaleconomische achterstand op school. Altijd extra stappen zetten om bij te blijven. Die drang om iets te bewijzen heb ik altijd weten vast te houden. Om het beste uit je leven te halen en bescheiden te zijn én te onthouden waar je vandaan komt. Dankbaar dat ik die tijd heb kunnen meemaken."
Familie is erg belangrijk voor Boulakjar. 28 mei 2010 was een zwarte bladzijde in het gezin. "Ik vergeet het nooit meer, kwart voor zes 's avonds." Zijn jongste zus, moeder van twee jonge kinderen, werd op de fiets aangereden en is sindsdien aan bed gekluisterd. "Ik ben door allerlei omstandigheden ook haar bewindvoerder. We hebben de beslissing over leven en dood moeten nemen en dat gaat je niet in de koude kleren zitten. De laatste jaren is de situatie stabiel. Nu richten we ons op het organiseren van haar zorg zodat haar gezondheid op peil blijft. De organisatierol in onze

Faissal Boulakjar
28.04.1979

2014-2021
Gemeenteraadslid D66 Breda
Wonen, wijkenaanpak, veiligheid, energietransitie

Vanaf 2015
tevens vicefractievoorzitter

2020-2021
Adviseur – Samen ouder Worden

2021-heden
Tweede Kamerlid D66 - Wonen, Ruimtelijke Ordening, Versterkingsoperatie Groningen, Mijnbouw

Meer weten over Faissal?
Scan de code of klik hier en kijk op zijn persoonlijke D66-pagina. Lees zijn maidenspeech, wat hem bezig houdt en bekijk zijn portefeuille.

hechte familie heb ik van haar overgenomen, ook in maatschappelijke zin.”

Het beste van twee werelden
De Marokkaanse en Nederlandse cultuur verschillen in bepaalde opzichten niet zo veel van elkaar, vindt Boulakjar. Beide ondernemend, denken in kansen en houden van gezelligheid. Natuurlijk kunnen we ook van elkaar leren. “Als we op vakantie gingen zeiden de Marokkanen daar: de Nederlanders, wij dus, dat zijn de meest graag geziene gasten. Respectvol, gestructureerd, professioneel, een man een man, een woord een woord. Dat respecteert de Marokkaan.”

“Je moet versterken wat de wijk al heeft: de basisscholen, de verenigingen, de voorzieningen. Dus nieuw beleid in de bestaande infrastructuur inbedden”

Hij heeft veel geleerd van het verenigingsleven in Nederland. “Bij de lokale voetbalvereniging was ik jeugdvoorzitter. Wij dachten vroeger dat een gemeente zo’n club draaiende hield. Maar het bleken vrijwilligers te zijn. Het verenigingsleven is typisch Nederlands. En heel essentieel.” In Nederland kunnen we leren van de Marokkaanse gastvrijheid. Het onaangekondigd bij elkaar op bezoek gaan bijvoorbeeld. “De relatie, ook zakelijk, staat centraal en de Marokkaan is daarin ook informeler. De Nederlander is veel directer en formeler: wat kan ik voor je betekenen? Maar we lijken uiteindelijk meer op elkaar dan we vaak denken.” Die verbinding wil Boulakjar graag blijven maken, het beste uit twee werelden.

Mannen van statuur
Zijn vader heeft veel belangstelling voor de Nederlandse politiek en nam zijn jongste zoon daarin al op jonge leeftijd mee. Dat was bepalend voor de carrière van de jonge Boulakjar. “Mijn vader keek graag actualiteitenprogramma’s op televisie. Dat had hij al die jaren voordat wij als gezin herenigd werden ook al gedaan. Juliana was, net als voor vele andere gastarbeiders, zijn held. In hun beleving was zij het die hen de ruimte bood naar Nederland te komen. En Den Uyl, die voor hen opkwam. De PVDA was daardoor populair bij de gastarbeiders en later bij hun kinderen. Bij die actualiteitenprogramma’s werden natuurlijk veel moeilijke woorden gebruikt. Mijn vader vroeg mij die te vertalen. Als ik ze niet kende vroeg ik ze de volgende dag aan de juf en legde ze dan ’s avonds weer aan mijn vader uit. Ik heb heel veel opgepikt uit die interviews en debatten. Mijn vader en ik waren ook onder de indruk van de beschaafde manier, via de voorzitter, waarop er door Kok en Lubbers gedebatteerd werd. Het waren mannen van statuur, daar keek mijn vader tegen op.”

Denken in kansen
Boulakjar denkt nog vaak aan Alexander Pechtold die in 2009 het gebrek aan daadkracht van het Kabinet aan de kaak stelde. Toen CDA-voorman Pieter van Geel vroeg de door Pechtold beschimpte rapporten ‘in samenhang’ te lezen antwoordde Pechtold: “Zal ik er een nietje doorheen slaan?” “Ik hield van zijn stijl, met humor, flamboyant, niet typisch Nederlands. Bovendien stond hij vaak als enige steeds weer op tegen het populistische geweld van Geert Wilders. Het is zo belangrijk altijd te blijven opstaan tegen dat geluid. Negeren is niet het signaal dat we willen uitzenden naar de jeugd.” Boulakjar werd in 2009 lid van D66, aangetrokken door het positivisme, het denken in kansen en het verzet tegen het populisme.
In 2014 werd hij gemeenteraadslid in Breda. “Een eervolle ervaring. Als raadslid sta je met een been in de samenleving en met het andere in de politiek. Ik heb me met veel onderwerpen beziggehouden: onderwijs, veiligheid, wonen. Het bestrijden van ongelijkheid stond steeds centraal.”

Leefbare wijken
In zijn werk voor wonen en leefbare wijken kwamen al deze thema’s samen. Plan Hoge Vugt is een kroon op het werk van Boulakjar in Breda. “In die wijk zag ik de sociale cohesie, de veiligheid en het onderwijs achteruitgaan. Terwijl er vele miljoenen naar die wijk gingen. Wat is hier aan de hand?” Hij heeft zich toen maandenlang in Hoge Vugt genesteld en kwam tot de conclusie dat de activiteiten tot verbetering met een veel te korte termijn werden ingestoken. Dat was ook het geval in de Vogelaarwijken, de 40 naar Minister Vogelaar vernoemde probleemwijken waar de investeringen van Kabinet Balkenende IV geen meetbaar effect op de leefbaarheid bleken te hebben. “Wat ik van de Vogelaarwijk heb geleerd: vooral voor een langere termijn investeren. En dat je moet versterken wat de wijk al heeft: de basisscholen, de verenigingen, de voorzieningen. Dus nieuw beleid in de bestaande infrastructuur inbedden. Het is maatwerk en er is geen blauwdruk die je met hulp van een consultant over tientallen wijken kunt toepassen. Bart Somers, voormalig Burgemeester van Mechelen, is een groot voorbeeld en heeft het bewijs geleverd dat de lange-termijn aanpak de juiste is. Op mijn werkbezoeken aan die stad heb ik dat kunnen zien.”

Integrale aanpak
Boulakjar heeft voor Hoge Vugt een integraal lange-termijnplan voor de versterking van de kansengelijkheid onder jongeren opgesteld.
Een van de speerpunten van het plan is de sociaaleconomische samenstelling van de wijk; een gemengde wijk is cruciaal voor de leefbaarheid. Het plan gaat over huisvesting, onderwijs, veiligheid en maatschappelijke voorzieningen en heeft twee jaar lang de Bredase politieke agenda gedomineerd. Uiteindelijk heeft dat geleid tot een

veel breder programma voor de hele stad. “Alle partijen in de gemeenteraad steunen het plan. Ik ben er heel erg trots op dat ik dat heb aangezwengeld.”
Die ervaring neemt Boulakjar nu mee naar Den Haag. “Ik ben heel blij met het resultaat op het thema wonen en ruimtelijke ordening in het coalitieakkoord, ons verkiezingsprogramma klinkt duidelijk door. Neem de afschaffing van de verhuurderheffing waardoor de woningbouwcoöperaties weer meer kunnen investeren in verduurzaming en sociale woningbouw, ook in het middensegment. Die investeringen helpen een betere samenstelling van de wijken te bereiken. En natuurlijk de 150 miljoen per jaar voor de leefbaarheid en veiligheid. Dat is een heel belangrijk D66 punt; dat we voor het eerst sinds jaren weer investeren in de sociale en fysieke infrastructuur van de wijken, voor de lange-termijn.” Boulakjar zal de wijken in het land bezoeken om te luisteren, te leren en te verbinden en vanuit zijn controlerende taak erop toe te zien dat er maatwerk voor de lange termijn wordt geleverd.

De zinnen verzetten
Zijn ontspanning zoekt hij op de mountainbike. “Ik ben eraan verslingerd, een prachtige sport. Spannend en heerlijk in de natuur. Daar kan ik mijn zinnen op verzetten, pure concentratie, anders lig je naast de fiets.”
De familie staat natuurlijk centraal. Boulakjar heeft een zoon van 13 en een dochter van 12. “Ik wens mijn kinderen en alle jeugd toe dat ze deze fase mentaal goed doorkomen. Ook als het gaat om onzekerheid, wel of niet digitaal onderwijs. Weer gewoon zorgeloos naar school, daar is het veel leuker. Dat ze de kansen pakken die ze in dit land hebben en dat ze later kunnen profiteren van het beleid dat we nu in gang zetten. Ik hoop dat ze in de toekomst ook hun bijdrage zullen leveren om Nederland beter te maken.” ■

LEDEN AAN HET WOORD

D66 Leiderschap: Wat is *jouw* verhaal?

tekst **Marcella Heijboer**

Leiderschap is misschien wel het meest gebruikte woord in de politiek en iedereen geeft er een eigen betekenis aan. Google op 'leiderschap' en er verschijnen vele *hits*: situationeel leiderschap, verbindend leiderschap, nieuw leiderschap, authentiek leiderschap, inclusief leiderschap... Tijdens Congres 114 is een motie aangenomen waarin het Landelijk Bestuur werd opgeroepen om de term 'nieuw leiderschap' invulling te geven.

De afgelopen maanden hebben deelnemers aan trainingen ***D66 Leiderschap*** alvast verkend wat hun eigen invulling is. Welke waarden en welk gedrag passen bij D66 en bij jou? Hoe laat je het zien? Het landelijk bureau ontwikkelde een leidraad met als basis de zin ***Leiderschap dat omkijkt naar mensen en verder kijkt dan morgen***.

Leiderschap gaat pas leven bij een persoonlijk verhaal dat mensen raakt. Het is extra krachtig als je het kunt verbinden met concrete acties in je D66 rol. Een mooi authentiek verhaal maakt wat je doet geloofwaardiger voor kiezers.

In de landelijke politiek is het persoonlijke verhaal steeds belangrijker geworden. Nieuwe Tweede Kamerleden vertellen in hun maiden speech vaak iets over hun achtergrond en hoe een bijzondere ervaring of gebeurtenis hun politieke ambitie heeft aangewakkerd. Waarom ze zich met hart en ziel inzetten voor een bepaald onderwerp.

Bekijk ter inspiratie de maidenspeeches van D66'ers Romke de Jong en Lisa van Ginneken op D66.nl.

Scan de code of klik hier voor de persoonlijke pagina van Romke de Jong.

Scan de code of klik hier voor de persoonlijke pagina van Lisa van Ginneken.

Sander van Diepen
Raadslid D66 gemeente Leiden

"Ruimte geven en verandering stimuleren"

"Ik ben gemeenteraadslid in Leiden, waar ik in de historische binnenstad woon. Maar ik groeide op in een boerderij op het platteland, tussen de weilanden en de koeien. Mijn ouders zijn melkveehouders.
De basis voor de manier waarop ik politiek bedrijf is daar, aan de keukentafel – dé plek waar op een boerderij alles besproken wordt – gelegd. Mijn vader wilde destijds een nieuwe stal bouwen: moderner, gezonder, beter voor de koeien. Jarenlang werd hij daarin tegengewerkt door de gemeente. Alles moest blijven zoals het was. Ook toen hij het plan had om windmolens te plaatsen - duurzaam, goed voor zijn kleinkinderen, een stap naar voren zetten - werd hij tegengehouden. Geen windmolens in het uitzicht, de status quo moest bewaakt worden.
Als politicus in Leiden geef ik D66 leiderschap vorm door wél ruimte te geven en verandering te stimuleren. Bijvoorbeeld door zonnepanelen toe te staan in het beschermd stadsgezicht. Zodat ook de monumentale binnenstad kan verduurzamen. Door wonen mogelijk te maken boven winkels. En door te kiezen voor hoogbouw. Om zo de woningnood aan te pakken en niet te bouwen in het groen. Met als doel een gezonde, fijne stad voor iedereen om in te wonen.

Anouschka Biekman
Raadslid D66 gemeente Schiedam

"Ik kreeg het voordeel van de twijfel"

"Ik groeide op in Zoetermeer en was een sociaal meisje, met schoolrapporten die voldoende waren om naar de mavo te gaan. In groep 8 deed ik de Cito toets en kreeg ik 'huishoudschool' als advies. Mijn moeder, zelf leerkracht, herkende mij niet in de uitkomst. Zij ging in gesprek met mijn meester en gaf aan dat het schooladvies niet paste bij mijn talenten.
Met veel moeite kreeg ze het voor elkaar om mij te laten instromen op een brede scholengemeenschap, waar ik het voordeel van de twijfel kreeg. Deze gebeurtenis werkt lang door. Nog steeds voel ik faalangst bij testen, omdat ik weet welke invloed de uitslag kan hebben. Maar het was ook een enorme drijfveer om me te bewijzen. Na de mavo rondde ik de meao, heao en een Master af.
Als raadslid in Schiedam wil ik mij in een tweede termijn nog meer inzetten om onderadvisering van leerlingen te voorkomen. Landelijk krijgt 73% van de basisschoolleerlingen een mavo/havo/vwo advies; in Schiedam maar 62%. Er wordt vaak gezegd dat gemeentes op onderwijsgebied alleen over huisvesting gaan, maar dit betreft kansengelijkheid en dat kun je op allerlei manieren stimuleren. Door het binnenhalen van specialistische jeugdzorg in scholen, extra lesuren of middelen voor leerlingen die het nodig hebben en het vak docent aantrekkelijker maken. Door mijn eigen ervaring, ben ik extra gemotiveerd!

D66
GR22

Martine van Bemmel
Raadslid en lijsttrekker D66 gemeente Almere

"Buiten je bubbel treden"

"Mijn voorbeeld begon klein: een foto op mijn social media van vijf zelfgebakken appeltaarten, die ik afleverde bij het verzorgingstehuis in Almere waar mijn oma woont. April 2020. Bewoners mochten door de coronamaatregelen wekenlang geen bezoek ontvangen, heel sneu. Vrijwel meteen kwam een stroom reacties op gang. Een collega-raadslid van de PVV was één van de eersten die aanbood om mee te bakken, zodat we ook andere tehuizen in de gemeente van een traktatie konden voorzien. Om een lang verhaal kort te maken: de Almeerse gemeenteraad omarmde het initiatief, raadsleden en fractie-assistenten doneerden geld en er kwam een beetje budget uit de gemeente. De plaatselijke Zorgbakkerij, waar jongvolwassenen met een licht verstandelijke beperking werken, werd ingeschakeld en uiteindelijk zijn er zo'n 2100 taartpunten in zorgcentra afgeleverd.
Ik vertelde dit verhaal tijdens een training D66 Leiderschap, omdat ik elementen uit de leidraad herkende: oog voor het kwetsbare individu hebben, verbinding, empathisch zijn en handelen, buiten je bubbel treden.
En misschien wel het belangrijkste: bij dit initiatief vielen alle lokale politieke verschillen weg: waar we anders opponenten zijn, trokken we nu samen op. Dus: als we elkaar kunnen vinden op zo'n klein onderwerp, waarom zou dat niet kunnen lukken op de grotere thema's?!" ■

D66'ER BUITEN DE POLITIEK

Oog voor de volgende generatie

Hij leverde zijn paspoort in om hier te kunnen stemmen. Zijn vaderland India staat een dubbele nationaliteit niet toe. Na een internationale wetenschappelijke carrière voelt Vinod Subramaniam zich duidelijk thuis in Nederland. Vond uiteindelijk zijn weg naar de bestuurskamer. Eerst als rector van de Vrije Universiteit en sinds september als voorzitter van het College van Bestuur van de Universiteit Twente. *Democraat* sprak met hem over grensvlakken, besturen in het hoger onderwijs en diversiteit.

tekst **Bas Knijf**
foto **Eric Brinkhorst**

Bij toeval werd Vinod

Subramaniam gegrepen door de biofysica. Ooit begon hij aan de harde kant van de natuurkunde, maar ontdekte via zijn promotor dat zijn interesse ligt op het grensvlak met de biochemie. Juist op het grensvlak van wetenschappelijke domeinen gebeuren de meest interessante dingen. Zo is het ook in de politiek en de maatschappij. "De uitdagingen van onze tijd zijn niet monodisciplinair. Neem bijvoorbeeld de pandemie. Primair een biomedisch probleem zou je denken. Vervolgens worden de vaccins ontwikkeld, een triomf van de wetenschap. Maar dan moet je de bevolking nog zover krijgen om het vaccin te nemen. Dan praat je over zaken als vertrouwen, ondermijning, weerbaarheid. We leven immers in een ongekende tijd. Juist de sociale wetenschap is dan zo belangrijk: hoe maak je een maatschappij weerbaar?"

Mens en maatschappij

Zijn huidige werkgever is van oudsher een technische universiteit met een bewuste gamma poot. "Je ontwikkelt technologie, maar wat is nu het effect daarvan op mens en maatschappij?" Die brede invalshoek zien we terug in lopende onderzoeken. "Het onderzoeksgebied nanotechnologie is zich meer gaan richten op toepassingen, zoals batterijen bijvoorbeeld. Daarnaast doen we veel op het gebied van duurzaamheid, denk aan alternatieven voor plastic. Ook zijn we bezig met het nabootsen van organen op chips, zodat er een testomgeving ontstaat voor menselijke cellen. Dierproeven bij medicijnontwikkeling worden dan op termijn overbodig."

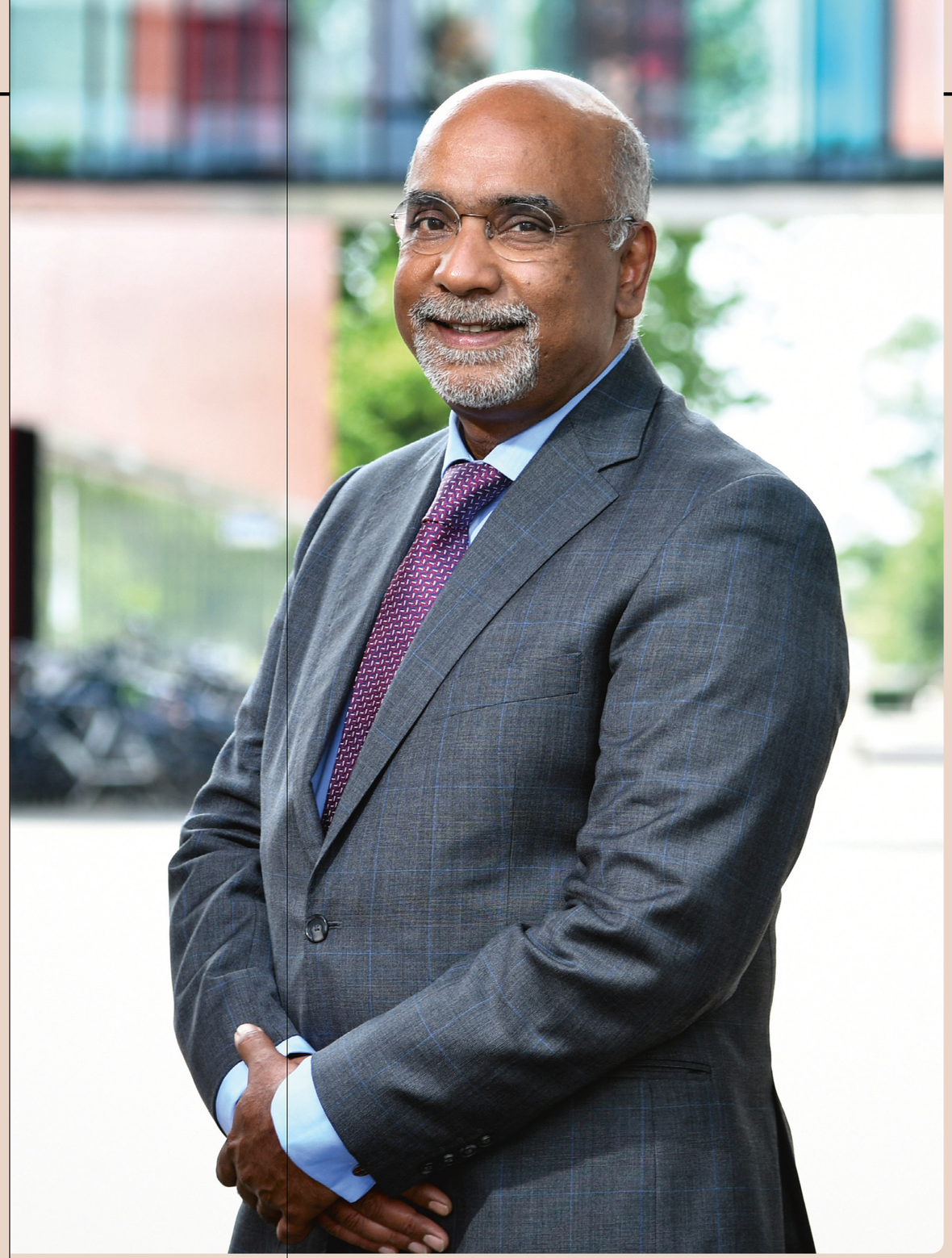

"Practica zijn een voornaam onderdeel van het onderwijs, dat doe je niet zomaar online. Studeren doe je bovendien in samenwerking. Je leert van en mét elkaar"

Toch ziet Subramaniam onderzoek niet als de voornaamste bestaansreden van universiteiten. "Voor louter onderzoek zijn er ook onderzoeksinstituten. Onze grootste maatschappelijke impact is het opleiden van jonge mensen tot de volgende generatie wetenschappers."
Juist het opleiden van jonge wetenschappers komt door de pandemie in gevaar, legt Subramaniam uit. "Je kunt dan niet op de Campus werken en dat is voor een technische universiteit funest. Practica zijn een voornaam onderdeel van het onderwijs, dat doe je niet zomaar online. Studeren doe je bovendien in samenwerking. Je leert van en mét elkaar." Hij prijst echter de weerbaarheid van zijn medewerkers en studenten. "Ik heb veel bewondering voor de mate van creativiteit en inzet. De mentaliteit was: we gaan dit gewoon doen!"

Verdieping in andere domeinen

Zelf was het scheppen van een omgeving waar anderen kunnen ontwikkelen dé motivatie om de overstap te maken van onderzoek naar bestuur. "Ik heb veel onderzoek verricht en daarnaast promovendi begeleid, maar als bestuurder wordt de schaal anders. Je kunt meer betekenen voor een grotere groep mensen." Zijn benoeming als rector van een brede universiteit als de VU vereiste daarnaast verdieping in andere domeinen. "Over grensvlakken gesproken! Ik hield

me vanaf dat moment ook bezig met rechtsgeleerdheid, sociale- en geesteswetenschappen. Een geweldige leerervaring."
Subramaniam licht toe dat er meer kwam kijken bij zijn keuze. "Ik vond het een teken van lef van de VU om iemand met een zichtbaar diverse achtergrond te benaderen. Zichtbaar, omdat je veel van diversiteit niet ziet. Op dat moment waren er geen zittende universiteitsbestuurders met een vergelijkbare achtergrond. Dit voelde als een kans om een rolmodel te zijn voor jongeren. De diversiteit van de studentenpopulatie op de VU sprak me dan ook aan."
Het thema diversiteit ligt Subramaniam nauw aan het hart. Hij is door toenmalig minister Van Engelshoven benoemd tot voorzitter van de nationale adviescommissie diversiteit en inclusie in onderwijs en onderzoek. En daar is werk aan de winkel: "Onlangs lanceerde het Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren een monitor waaruit bleek dat voor het eerst de grens van 25 procent is geslecht. Daar wordt voor geapplaudisseerd, terwijl het ons juist aan het denken moet zetten. Een kwart vrouwelijke hoogleraren is geen weerspiegeling van de maatschappij."

Gender equality plan
Met een internationaal CV als dat van Subramaniam rijst de vraag wat Nederland kan leren van het buitenland. "Je ziet dat Angelsaksische landen verder zijn op dit thema. De VS heeft 50 jaar ervaring met affirmative action [gericht overheidsbeleid op diversiteit en inclusie]. In Nederland is het vooralsnog veel ad hoc beleid. Structurele maatregelen, zoals quota, zijn soms gewoon nodig. Neem de EU, die stelt bij een programma voor onderzoeksfinanciering gewoon de harde eis dat je een *gender equality plan* moet hebben. Het is mijn wens dat Nederland op het thema diversiteit en inclusie wat meer leidend wordt dan volgend."
Ondertussen wordt de Nederlandse studentenpopulatie onder andere door grote internationale toeloop steeds diverser. Onderwijskoepel UNL (Universiteiten van Nederland) pleit inmiddels voor maatregelen. "Ik geloof heilig in de Mixed Classroom, die ook van meerwaarde is voor Nederlandse studenten. Maar je zoekt balans. Op dit moment zijn daar geen instrumenten voor. Door verdragen zijn we bijvoorbeeld verplicht EU studenten toe te laten. Dan rest alleen een botte numerus fixus in een land dat bijvoorbeeld juist meer ingenieurs nodig heeft," reflecteert Subramaniam. Tekorten in de techniek en de terugloopende interesse voor bètavakken vergen echter meer. "We moeten veel eerder in de keten samenwerken en de technische vakken op school aantrekkelijker maken voor jongeren, met name meisjes. Hier in de Twentse regio zie ik goede contacten tussen scholen, hogescholen en de universiteit. Daar moeten we nog meer op inzetten."
Subramaniam heeft een eerste blik kunnen werpen op het die dag gepresenteerde regeerakkoord. "Het bekostigingssysteem wordt herzien en er staan nog een aantal andere zaken in waar ik zeer positief over ben." Hij stipt wel aan dat het geld dat nu nodig is om het leenstelsel af te schaffen niet ten koste moet gaan van investeringen in het onderwijs. "Onderwijs is geen kostenpost, maar een investering in jonge mensen. En bedenk goed: *you reap what you sow.*" ■

> "Het is mijn wens dat Nederland op het thema diversiteit en inclusie wat meer leidend wordt dan volgend"

Vinod Subramaniam
16.02.1967

1989 – 1996
Promovendus, Applied Physics, University of Michigan, VS

1996 – 2002
Onderzoeker, Max Planck Instituut, Duitsland

2002 – 2004
Senior Onderzoeker, AstraZeneca, UK

2004 – 2016
Hoogleraar Nanobiofysica, Universiteit Twente

2011 – 2016
Gasthoogleraar Chemische Biologie, Universiteit van Konstanz, Duitsland

2015 – 2021
Rector Magnificus, Vrije Universiteit Amsterdam

2019 – heden
Voorzitter Raad van Toezicht, Rijksakademie van Beeldende Kunsten (tot juli '21 gewoon lid)

2020 – heden
Voorzitter Nationale Adviescommissie Diversiteit en Inclusie in Onderwijs en Onderzoek

2021 – heden
Voorzitter College van Bestuur, Universiteit Twente

VAN HET BESTUUR

D66 Academie nu ook online

Wist je dat D66 een online academie heeft waarbij je tal van trainingen kan volgen die bij jou passen? Lees verder over hoe de online academie werkt.

tekst **Stephan van Heusden**

Wietske Veltman is lid van het Landelijk Bestuur en verantwoordelijk voor talentontwikkeling binnen D66. Ze presenteert hier in de Democraat de D66 online academie. "Ik maak me hard voor leven lang leren binnen de partij. Om die reden investeren we binnen D66 in toptalentenontwikkeling, opleidingsdagen en nu dus ook online opleidingen. D66 is niet voor niets dé onderwijspartij. De online opzet maakt de opleidingen voor alle leden toegankelijk; vanuit huis op de computer, smartphone of tablet, wanneer het je maar uitkomt."

De online academie is recentelijk live gegaan, nadat er in het afgelopen jaar hard aan gewerkt is door het projectteam. Het projectteam werd geleid door Anke Buurman-Kuiper, die veel kennis in bracht vanuit haar dagelijkse werk in het onderwijs, gecombineerd met het raadslidmaatschap in Harderwijk.
Je vindt er op dit moment een aantal opleidingen die (aankomend) raadsleden helpt tijdens en na de gemeenteraadsverkiezingen. Opleidingen over wat je kan verwachten als startend raadslid en hoe je nóg overtuigender debatteert. Ook zijn er opleidingen over hoe je je zo goed als mogelijk presenteert via social media en je canvassing inzet bij de campagne. Wietske benadrukt dat de opleidingen ook interessant zijn voor leden die een specifieke functie als raadslid overwegen. "Dankzij de opleidingen krijgen ze dan al een indruk van wat ze kunnen verwachten. In de online opleidingen zie je bekende D66 gezichten en dat maakt het herkenbaar. Zo zien we Anke Buurman-Kuiper, die de opleidingen inleidt. Robbin van Pelt, campagneadviseur op het landelijk bureau, praat je helemaal bij over social media. Nadia Arsieni deelt haar ervaringen als raadslid voor D66 in Rotterdam. Coen Brummer, directeur van de Hans van Mierlo Stichting laat je zien hoe je het D66 gedachtegoed in de dagelijkse politieke praktijk kan toepassen. De opleidingen zijn heel praktisch opgezet, met voorbeelden uit de praktijk, korte filmpjes, checklists en te downloaden documenten. De opleidingen worden afgesloten met een certificaat."

Wietske geeft aan dat de focus van de online academie in eerste instantie ligt op raadsleden en de komende verkiezingen maar dat snel meer opleidingen zullen worden toegevoegd, op basis van de binnen D66 gekozen kernthema's leiderschap, diversiteit en inclusie en verantwoord gedrag / integriteit. Dat maakt het platform voor elk actief lid zeer de moeite waard. Meteen gaan kijken dus op **academie.d66.nl** en inloggen met je **MijnD66** gegevens! ■

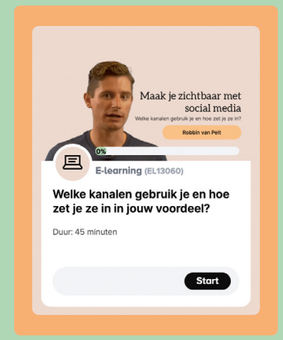

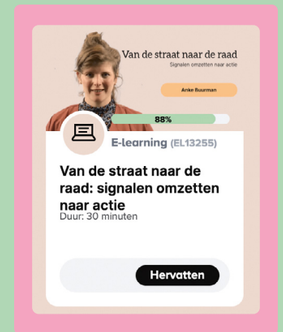

BURGEMEESTER IN BEELD

No nonsense in Noord-Holland

D66 wil dat mensen hun burgemeester direct kunnen kiezen. Want deze bestuurder is niet alleen verantwoordelijk voor openbare orde en veiligheid, maar geeft zijn of haar gemeente smoel en kleur. Deze aflevering: Mascha ten Bruggencate.

tekst **Marcella Heijboer**

foto **Jeroen Mooijman**

Mascha ten Bruggencate
23.10.1973

2010-2014
Lid deelgemeente-raad Amsterdam-Centrum

2014-2018
Raadslid en Vicefractievoorzitter D66 Amsterdam

2018 – 2021
Stadsdeelvoorzitter Amsterdam-Centrum

2021 – heden
Burgemeester Heiloo

Daarnaast is ze op dit moment:
Secretaris Unesco Werelderfgoed Nederland

Lid van de raad van toezicht van Stichting voor het Gehandicapte Kind

Ruim 25 jaar geleden was Mascha ten Bruggencate, sinds juli 2021 burgemeester van Heiloo, zélf redacteur van de Democraat. “Als student politicologie vond ik het belangrijk om ook de praktische politiek te leren kennen. Ik werd lid van D66 en pakte van alles aan. Het heeft eindeloos veel indruk op me gemaakt dat ik Hans Wijers mocht interviewen, destijds minister van Economische Zaken en midden in de actualiteit door het faillissement van Fokker. Ik was starstruck en kon op de vraag wat ik wilde drinken alleen maar ‘appelsap’ stotteren.”

Bekend, maar toch anders
Inmiddels weet Mascha ook persoonlijk hoe het is om ‘bekend’ te zijn, al is dat op wat kleinere schaal dan bij een minister. De afgelopen jaren als stadsdeelvoorzitter Amsterdam-Centrum en sinds ruim een half jaar als boegbeeld van Heiloo. In haar nieuwe woonplaats wordt ze inmiddels herkend bij het boodschappen doen en maken inwoners tijdens hun hondenrondje een praatje bij haar tuinhek.
In de hoofdstad werkte ten Bruggencate intensief samen met Femke Halsema en kreeg ze een kijkje in de keuken van het burgemeestersambt. Was dat een goede voorbereiding op haar eigen rol als eerste burger? “Ja zeker, maar toch is alles anders. Er spelen andere zaken, de werkwijze verschilt en in plaats van een schakel in een grote gemeente ben ik nu eindverantwoordelijk voor ‘mijn’ dorp. In Amsterdam ligt alles continu onder een vergrootglas en wordt een onderwerp snel ‘nieuws’. In Heiloo is één lokale krant, die één keer per week verschijnt; daardoor kun je rustiger besluiten nemen.
Als ik als stadsdeelvoorzitter op werkbezoek ging, was er meestal een batterij ambtenaren bij. In Heiloo ga ik alleen, op de fiets. In het begin vroeg ik als ik naar een afspraak ging: “gaat er nog iemand mee?” Met die typische Noord-Hollandse nuchterheid antwoordde men dan: “nee hoor, je weet toch waar het is?”

Gesprekken op gang brengen
In november mocht Mascha, met ambtsketen om, Sinterklaas in Heiloo welkom heten. ‘De echte reden om burgemeester te worden’ schreef ze op LinkedIn, boven de foto van haar en de goed-heiligman. Het bericht werd meer dan 400 keer geliket. Toch bracht het haar ook in een lastige positie. “Waar in veel gemeenten de discussie over Zwarte Piet al gevoerd is, moet dat gesprek in Heiloo nog echt op gang komen en is de roet-veegpiet nog niet ingeburgerd.

Als raadslid in Amsterdam was ik destijds één van de oudsten. Nu zijn de meeste raadsleden en wethouders in Heiloo ouder dan ik. Ik wil meer groepen bij de politiek betrekken en niet alleen praten met de bestaande adviesraden. We hebben in de gemeente net een jongerenraad, dat is heel leuk; we zijn aan het verkennen hoe we goed kunnen samenwerken. Mijn doel is om het netwerk te verbreden, ik ga bij veel mensen op de koffie. Dat vind ik een van de leukste onderdelen van mijn werk: op bezoek gaan, kijken wat mensen doen en bespreken wat beter kan en hoe we elkaar kunnen helpen.”

Nieuwe rol, nieuwe kansen
Voor het eerst sinds ten Bruggencate lid van D66 werd, kan ze als burgemeester die boven de partijen staat, niet actief campagne voeren voor de gemeenteraadsverkiezingen. “Dan moet ik op m’n handen zitten”, zegt ze lachend. “Maar als voorzitter van de raad neem ik wel een actieve rol in het aandragen van ideeën voor een andere vergaderwerkwijze. Nieuwe raadsperiode, nieuwe kansen! Daar past bijvoorbeeld ook een andere fysieke opstelling bij. Met z’n allen naar een debattraining, met de raad op werkbezoek gaan om meer gevoel te krijgen bij wat er in Heiloo speelt; dat vind ik belangrijk.”

Heeft ze, na jarenlange ervaring in de lokale politiek en als campaigner, gouden tips?

“Tegen nieuwe raadsleden zou ik zeggen: schrik niet te erg van alle stukken die je ontvangt. Investeer in je beginperiode door alles goed te lezen; daar kun je lang op teren want de meeste onderwerpen komen in de loop der tijd terug. Voor campagneteams vind ik het vooral belangrijk dat je het gezellig houdt met alle vrijwilligers.” Met een knipoog: “Toen ik in 2010 kandidaat voor de deelgemeenteraad was, heb ik tijdens de campagne mijn huidige man Gijs, die campagneleider was, ontmoet.”

Regio op de kaart
Mascha groeide op in Alkmaar en kent Heiloo en de Noord-Hollandse no nonsense mentaliteit goed. Toch mag het van haar soms een beetje minder bescheiden of anders. “Ik zou bijvoorbeeld met de buurgemeenten deze regio graag meer op de kaart zetten als toeristische trekpleister voor dagjesmensen en weekend-bezoekers uit de Randstad.
Mijn voorganger was hier 16 jaar burgemeester; iedereen was gewend aan zijn manier van werken. Ik heb veel kennismakingsgesprekken gevoerd en voel de ruimte om zaken op mijn eigen manier te doen. De grijze vitrage in de burgemeesterskamer vervangen, daar wordt het nu ook tijd voor.” ■

Heb je ambities voor het burgemeestersambt of ben je fractievoorzitter van een gemeente waar binnenkort een burgemeestersvacature ontstaat? De D66 Burgemeesterscommissie denkt graag mee. Neem contact op door te mailen naar burgemeesterscommissie@d66.nl.

Vertrouwen in een kwetsbaar moment

tekst **Lisanne van ’t Riet**
foto **Martijn Beekman**

INTERVIEW

Van huis uit is Wieke Paulusma wijkverpleegkundige. Plannen maakt ze liever niet vanachter een bureau. Sinds april 2021 is ze lid van de Tweede Kamer. *Democraat* sprak met haar over de verbinding tussen politiek en samenleving, Long Covid en de kracht van goede zorg, dichtbij mensen.

Je was gemeenteraadslid in Groningen. Hoe breng je je kennis en ervaring vanuit de gemeenteraad mee naar de Tweede Kamer?
“Het heeft mij, voor mijn werk in de Tweede Kamer, erg geholpen om eerst deel uit te maken van de lokale politiek. Je leert daar snel het politieke handwerk kennen, hoe de lijntjes lopen en hoe je bepaalde zaken moet aanpakken. Ook heb ik in de gemeenteraad kunnen zien hoe Haags beleid invloed heeft op wat er lokaal gebeurt. Daarom kijk ik nu ook met deze kennis in het achterhoofd naar de beslissingen die wij nemen in de Tweede Kamer.”

Je bent zelf wijkverpleegkundige geweest. Hoe breng je deze ervaring mee in je werk voor de Tweede Kamer?
“Mijn ervaring als wijkverpleegkundige is heel nuttig geweest. Voor het raadswerk en mijn huidige rol als Kamerlid. Ik kan mij vooral goed inleven in de situatie van zorgmedewerkers en weet wat voor effect het beleid heeft op hun werk. We kunnen in de Tweede Kamer een heleboel mooie plannen bedenken. In de praktijk kan dit totaal onhaalbaar zijn om uit te voeren.
Ik weet nog goed hoe mijn allereerste debat verliep over thuisondersteuning voor zwangeren. Veel partijen waren het erover eens dat deze zorg heel zorgvuldig moest worden uitgevoerd en dat daar de nodige checks bij horen. Maar waar iedereen op dat moment een beetje blind voor was, is dat de zorg al met heel veel checks en regels te maken heeft. Ik liep de zaal van de Tweede Kamer in met alle screeninglijsten die er al zijn. Dat vonden de partijen erg ongemakkelijk. Veel politici vinden dat de zorg te veel administratieve druk heeft, maar op deze manier heb ik laten zien dat we het als politiek ook zelf veroorzaken.”

De decentralisatie van de zorg is nu al vijf jaar in werking. Wat zou er direct anders moeten om dit beter te doen?
“In de kern sta ik nog steeds achter de decentralisatie van de laag-complexe zorg. Denk bijvoorbeeld aan huishoudelijke hulp voor thuiswonende ouderen. Ondersteuning bij mensen thuis met sociale wijkteams vind ik een goede aanpak. Dit hoort ook echt bij de gemeente als taak, want het Rijk kan onmogelijk net zo dicht bij de mensen staan. Voor de hoog-complexe zorg, zoals de GGZ en jeugdzorg, ligt dat denk ik anders. Deze zorg is complex en specifiek. Dan kun je soms juist beter de krachten bundelen, dan het aan kleinere gemeenten overlaten. We zien dat juist voor dit type zorg veel mensen nu veel te lang op een wachtlijst staan. Bij de GGZ zien we dat mensen soms onnodig worden verplaatst van de ene zorgverlener naar de andere. Gelukkig biedt het nieuwe coalitieakkoord wat ruimte om die hoog-complexe zorg anders te organiseren. Misschien kan een deel zelfs terug naar landelijke organisaties. Iedereen is het erover eens dat er iets moet veranderen.”

Op dit moment ben je herstellende van Long Covid: een hardnekkige ziekte die steeds meer mensen treft na een coronabesmetting. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat mensen die lijden aan Long Covid beter geholpen worden?
“De afgelopen twee jaar heeft corona alle zorgcapaciteit en aandacht opgeslokt. We zitten al heel lang in de crisisstand. Het nieuwe kabinet ziet in dat corona niet meer weggaat en onderdeel blijft van ons leven. Om ervoor te zorgen dat we weer voorruit kunnen moeten we eerst met de inhaalzorg aan de slag, en daarnaast de zorg voor patiënten met Long Covid goed te organiseren. We moeten meer weten over Long Covid zodat er meer ruimte komt voor patiënten om te kunnen herstellen. Bijvoorbeeld met een duidelijke, medische richtlijn. Ook moeten we ervoor zorgen dat mensen met Long Covid terecht kunnen bij de arbo-arts, zodat alles rondom werk tijdens en na herstel soepel verloopt.”

Waar wil je je in de Tweede Kamer de komende tijd op focussen?
“Allereerst wil ik met alle mooie plannen die in het regeerakkoord staan aan de slag. We moeten focussen op het leven mét corona en hoe we de zorg daarvoor inrichten. Bijvoorbeeld het in goede banen leiden van de inhaalzorg en dat er meer aandacht komt voor Long Covid. We moeten daarbij verpleegkundigen en verzorgenden helpen zodat ze weer op een fijne manier hun werk kunnen doen. De zorg toekomstbestendig maken is waar ik mij voor wil inzetten.” ■

Meer weten over Wieke?
Scan de code of klik hier en kijk op haar persoonlijke D66-pagina. Lees wat haar bezig houdt, bekijk haar portefeuille en luister en kijk haar maidenspeech terug.

Retourtje Europa

D66'ers Susanne Dallinga en Tjeerd Dierckxsens zaten de helft van vorig jaar in de trein. Niet vanwege een gigantische vertraging, maar omdat ze het vasteland van Europa over gingen om zusterpartijen van D66 op te zoeken én om te laten zien hoe goed ons continent eigenlijk bereisbaar is over het spoor. Een passend plan, aangezien 2021 het Europees Jaar van de spoorwegen was.

tekst **Caïne Roland**
foto's **Tjeerd Dierckxsens**

"Een specifieke missie? Dat is wel een heel chique term voor het idee dat er oorspronkelijk achter onze reis zat. We wilden graag voor een lange periode op pad met de trein en er zijn niet veel plekken waar dat écht goed kan", zegt het koppel. Ze hebben de route van hun Europatour getekend op een grote landkaart in de woonkamer. "Eigenlijk zouden we een half jaar eerder gaan, maar toen kwam de lockdown."

Dat hield de reislustigen niet tegen om toch op pad te gaan. Ze fietsten zeven weken door Nederland. Susanne Dallinga: "Fietsen is ook een vorm van duurzaam reizen. En we hebben veel van het land kunnen zien." Lachend vervolgt ze: "Zo hebben we ongeveer 10 miljoen trampolines in Nederland. Ik kan me niet voorstellen waar we die gaan dumpen als die trend ooit verdwijnt." Teruggekomen van hun fietsreis konden ze op 13 juli toch vertrekken van station Den Haag.

13 juli Den Haag (NL) – Brussel (BE) – Parijs (FR) – Luxemburg (LU) – Kopenhagen (DK) – Stockholm (SE)
Tjeerd: "In de trein kun je alles, het is veel rustgevender dan de auto en duurzamer dan het vliegtuig. Daarnaast kon ik prima werken in de trein. Mailen kan gewoon."
Susanne: "Eens! Ik bleef goed op de hoogte en betrokken. Reizen met de trein staat overigens wel garant voor bijzondere medepassagiers."
Tjeerd: "Rond Hamburg was er bijvoorbeeld een vrijgezellenfeest in de coupé. Ze hadden een krat bier per persoon. Toen is de politie nog in de trein geweest."
Susanne: "We hebben er vaak over nagedacht om een treinetiquette te schrijven, haha. Een noise cancelling headphone met een podcast of een boek zijn in ieder geval onmisbaar in zulke situaties."

7 aug Stockholm (SE) – Helsinki (FI)
Susanne: "Tussen Stockholm en de Finse stad Turku moesten we een stuk met de boot. Dat was prachtig. We zagen een paar uur lang alle eilandjes voor de kust liggen."
Tjeerd: "Scandinavische alcoholtoeristen komen hier drank kopen vanwege de accijnsverschillen, ze gaan met het eerstvolgende schip weer terug. In de nachtboot zit zelfs een discotheek."

12 aug Helsinki (FI) – Tallinn (EE)
Tjeerd: "In Finland zijn te weinig arbeidskrachten. Met mensen van onze zusterpartij gingen we naar een net restaurant. Ze hadden geen personeel om te serveren dus we moesten zelf ons eten ophalen bij de bar. In Nederland gaan we ook langzaam die kant op."

15 aug Tallinn (EE) – Riga (LV) – Vilnius (LT) – Warschau (PL)
Susanne: "Ook door de Baltische Staten kun je prima reizen met de trein. Rond de grenzen kan het beter, maar je merkt dat Europese landen naar elkaar toe groeien. Dat zie je ook in supermarkten: je kunt tegenwoordig bijvoorbeeld bijna overal pindakaas krijgen."
Tjeerd: "Hetzelfde merk je in de Europese politiek. Liberale families en banden tussen zusterpartijen worden steeds belangrijker."
Susanne: "Reizen met de coronapas was hier en ook op andere trajecten trouwens extra bijzonder. Ze vroeger ons vaker naar ons paspoort dan naar de QR-code. Alsof grenscontroles van vroeger terug waren."

22 aug Warschau (PL) – Berlijn (DU) – Praag (CZ) – Wenen (AT)
Susanne: "Wat opviel was het verschil in mentaliteit wat betreft corona. In Polen vonden veel mensen een mondkapje niet nodig. Toen we Duitsland inreden werd er omgeroepen dat de trein stilgezet zou worden als mensen geen mondkapje opdeden. Zodra de conducteur de coupé verliet, gingen ze meteen weer af."

5 sept Wenen (AT) – Bratislava (SK)
Susanne: "Net als Scandinavië blijkt Oostenrijk een lang zwangerschapsverlof te kennen, maar dan met een conservatieve reden: misschien wil de vrouw niet meer aan het werk als ze lang genoeg thuis mag blijven."

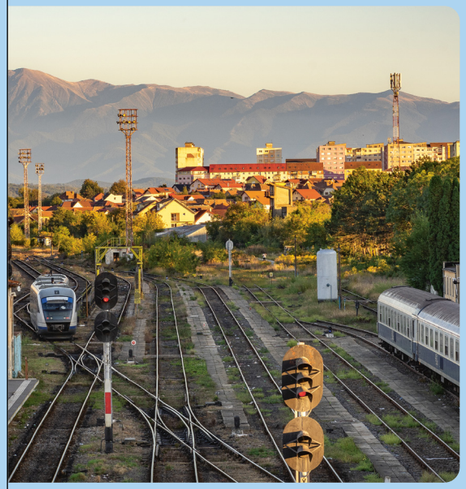

Momentum
Momentum is een in 2017 opgerichte progressieve centrumpartij in Hongarije. Net als D66 is Momentum lid van de ALDE partij, de Europese 'familie' van liberalen. Momentum haalde de kiesdrempel niet bij de nationale verkiezingen in 2018, maar wist in 2019 twee zetels te behalen bij de Europese verkiezingen en won daarna ook veel stemmen bij de lokale verkiezingen. Op 21 november 2021 is Anna Donáth verkozen tot partijleider. Voor de parlementsverkiezingen in 2022 is Momentum een van de partijen die deel uitmaakt van een gezamenlijke lijst tegen Fidesz, de partij van huidig premier Orbán.

Svenska Folkpartiet
De Zweedse volkspartij van Finland is ook een zusterpartij van D66. Geleid door Anna-Maja Henriksson, representeert ze de Zweedstalige minderheid (ca. 5% van de inwoners) van Finland. De partij zet zich in voor een inclusieve, tweetalige samenleving en zit momenteel in de regering. Dat gold ook voor de gehele periode 1979-2015. Het feit dat Zweeds één van de officiële talen van Finland is en dat de Zweedssprekende minderheid recht heeft op Zweedse cultuur, bewijst dat de invloed van deze partij groot is. Finland heeft nog een andere liberale partij (D66-zusterpartij Keskusta) maar de Zweedse volkspartij is de meest progressieve van de twee en staat qua ideologie dichterbij D66.

Tjeerd: “Ook conservatief: er zijn geen supermarkten open op zondag. Heel Wenen heeft één kleine AH To Go-achtige situatie die open mag en heel de stad staat daar inkopen te doen.”
Susanne: “Als er ergens een super-spread event is, is het daar wel.”

8 sept Bratislava (SK) – Ljubljana (SI) – Zagreb (HR) – Boedapest (HU) – Boekarest (RO)
Tjeerd: “Hongarije is momenteel heel interessant qua politiek. De oppositie heeft besloten gezamenlijke voorverkiezingen te organiseren zodat er één kandidaat komt om premier Orban uit te dagen.”
Susanne: “Democratisch gezien gaat het heel slecht, maar dit is een bijzondere en hoopvolle situatie. Onze zusterpartij Momentum weet dat er een grote kans is dat het niet hun kandidaat wordt, maar het is zo belangrijk dat Orban verslagen wordt. Waarschijnlijk is dit het enige doel dat de oppositie kan verenigen.”

28 sept Boekarest (RO) – Sofia (BG)
Tjeerd: “In Roemenië hadden we dat superlange hobbelspoor.”
Susanne: “Het viel wel op dat we ook hier online kaartjes konden kopen, alleen de betaalpagina was in het Roemeens.”

Susanne Dallinga (1989) is sinds 2017 secretaris van de Permanente programma commissie waarin ze verschillende projecten aanstuurt met als doel het verkiezingsprogramma te vernieuwen. Zij adviseert namens de PPC het Landelijk Bestuur over resoluties, politieke moties en amendementen. Daarnaast werkt ze mee aan onderzoeksprojecten binnen de Mr. Hans van Mierlo Stichting.

Tjeerd Dierckxsens (1978) was tot voor kort de internationaal secretaris en lid van het Landelijk Bestuur van D66. Na de maximale periode van twee keer drie jaar is een opvolger verkozen. Eerder was hij voorzitter van D66 Den Haag en lid van het Landelijk Bestuur van de Jonge Democraten. Buiten D66 is hij al 11 jaar Engineering manager and Tech lead bij ProRail.

Tjeerd: “Eigenlijk wil je een soort Europese 9292 app waarin je alle treinen (ook de lokale) kunt zien en tickets kan kopen. Dat maakt het nog aantrekkelijker om op deze manier te reizen.”

3 okt Sofia (BG) – Athene (GR) – Rome (IT)
Susanne: “In Bulgarije is weinig vertrouwen in de politiek en het lukt niet om de regering te laten blijven zitten. Iemand van onze zusterpartij vroeg: ‘Hoe lang dúúrt het nog bij jullie met die formatie?’ en vervolgde: ‘Ik mag dat zeggen want wij hebben al de derde verkiezingen binnen een jaar.’”

22 okt Rome (IT) – Madrid (ES) – Lissabon (PT) – 16 dec Den Haag (NL)
Susanne: “Wanneer er in Rome een schep de grond in gaat, wordt er altijd wel een ‘bijzondere’ archeologische vondst gedaan. Dan wordt soms gedaan alsof ze niets hebben gezien, anders kunnen ze gewoonweg niet bouwen.”
Tjeerd: “Ook hier weer corona-opvallendheden. Veel mensen in Portugal, Spanje en Italië dragen ook buiten een mondkapje, terwijl dat niet hoeft. Daarentegen geeft iedereen elkaar wel een knuffel of een zoen.”

Den Haag (NL) – ?
Ondertussen staat er alweer een nieuwe treinreis op de planning, vertelt Tjeerd: “Deze zomer gaan vrienden van ons trouwen in Italië, in Toscane. Daarnaast willen we nog een keer naar Japan, maar dan moet je wel gaan vliegen of heel lang met de trein en boot... Dus daar wachten we nog even mee.” ■

D66-koppel

Zoals in elke vereniging, bloeit ook bij D66 regelmatig iets moois op tussen actieve leden. In dit nummer portretteren we Eugenio Hoogland & Evi van den Dungen uit Amsterdam.

tekst en foto **Jan Remmert Fröling**

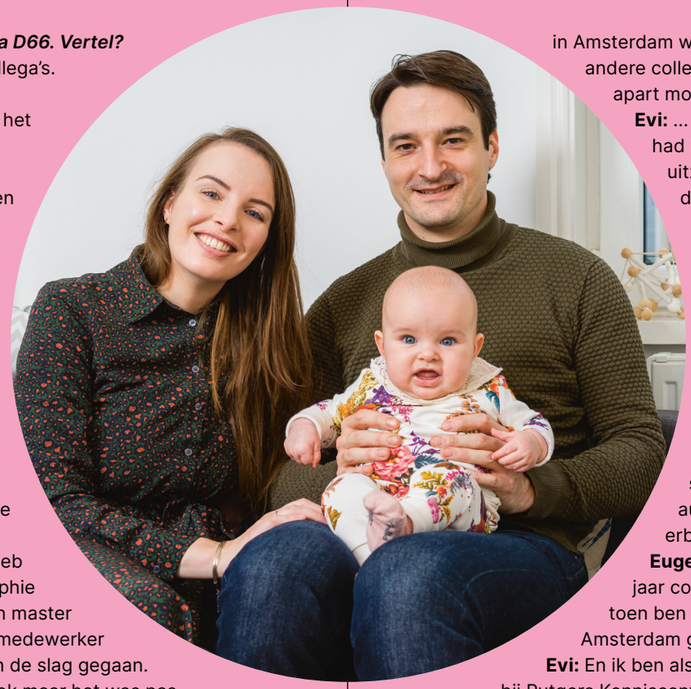

Jullie kennen elkaar via D66. Vertel?
Eugenio: We waren collega’s. We werkten allebei als beleidsmedewerker bij het fractiebureau van D66 Amsterdam. Ik deed duurzaamheid en wonen en Evi deed onderwijs en zorg.
Evi: We waren allebei al iets langer actief voor D66 voordat we elkaar leerden kennen. In 2009 ben ik begonnen bij de Jonge Democraten...
Eugenio: ... en ik was in die tijd als stagiair betrokken bij de Europese campagne.
Evi: Na mijn bachelor heb ik stage gelopen bij Sophie in ’t Veld en toen ik mijn master binnen had als beleidsmedewerker bij D66 Amsterdam aan de slag gegaan. Eugenio werkte daar ook maar het was pas na twee jaar dat de vonk over sloeg.

Dat is een forse aanloop...
Evi: Tsja, en zelfs toen hebben we nog een tijdje geprobeerd om het stil te houden. Ik woonde in Oost en Eugenio in West. We gingen dan nog wel eens bij elkaar logeren. Als we dan naar ons werk gingen dan stapten we 10 minuten na elkaar op de fiets en op verschillende momenten het kantoor binnen. Anderhalve maand volgehouden. Tot we tegen elkaar zeiden dat dit misschien wel een beetje onzin was. Overal in de stad konden we tenslotte herkend worden. Bovendien wilden we toch wel een keer samen op vakantie.
Eugenio: We wilden in elk geval zeker weten dat het “houdbaar” en duurzaam was. Het moest op kantoor geen aanleiding worden voor ongemakkelijke situaties. We zaten in een team van vijf personen, dus dat kan je echt niet gebruiken. Uiteindelijk hebben we het dan toch verteld, als eerste aan Jan Paternotte, die toen nog fractievoorzitter in Amsterdam was, daarna aan de andere collega’s. Dat was wel een apart moment...
Evi: ... want bijna niemand had het door! De enige uitzondering was Leonie, die toen bij ons stage liep. Ze had het er zelfs met haar moeder over gehad dat er “iets tussen die twee was”...

En hoe is het verder gegaan?
Evi: We zijn na een jaar gaan samenwonen en eind augustus is onze Giulia erbij gekomen...
Eugenio: We zijn nog een jaar collega’s geweest en toen ben ik bij de gemeente Amsterdam gaan werken...
Evi: En ik ben als lobbyist gaan werken bij Rutgers Kenniscentrum seksualiteit.

En, zijn jullie nog steeds actief voor D66?
Eugenio: Nee, eigenlijk niet. Gezien mijn huidige functie als adviseur bestuurszaken bij Ruimte en Duurzaamheid als secretaris bij de staf van een van de wethouders van de gemeente Amsterdam is het handiger om een wat meer politiek neutraal profiel te hebben.
Evi: Ik ook niet. Ik had na bijna tien jaar actief geweest te zijn behoefte aan even een pauze. We zijn dus slapende leden. Maar wie zal het zeggen: misschien dat we ooit nog wel wakker worden... ■

OPROEP

Hebben jullie elkaar (ook) leren kennen bij D66? En willen jullie samen geportretteerd worden in de *Democraat*? Stuur een mail met jullie contactgegevens naar: democraat@d66.nl

“Niemand durft meer risico’s te nemen”

In de nieuwste editie van *Idee*, het tijdschrift van de Mr. Hans van Mierlo Stichting, verscheen een interview met Rebecca Gomperts, arts en oprichter van Women on Waves – ook wel bekend als ‘de abortusboot’ – en Women on Web. Dit is een ingekorte versie van het interview.

tekst **Afke Groen en Anne-Lotte Masson**

We vallen halverwege het gesprek in, als we Gomperts spreken over het thema ‘verzet’, naar het overkoepelende thema van deze Idee. Ze vertelt over de campagne die Women on Waves in Portugal voerde in 2004. Vlak voor de Portugese wateren werd de boot van de organisatie gestopt door oorlogsschepen. De rechtszaak hierover won ze pas vijf jaar later voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Toch zorgde dat moment voor een kentering. Gomperts verscheen zelf op de Portugese televisie, waar ze – voor het eerst in de geschiedenis – live vertelde hoe vrouwen zelf abortus kunnen doen met een medicijn dat vrij verkrijgbaar is. Het resulteerde onder meer in een nieuwe campagne in Zuid-Amerika, waar Women on Waves vrouwenorganisaties opleidde om (legale) telefonische hotlines op te zetten, waardoor vrouwen informatie kunnen krijgen over het gebruik van medicatie om zelf een abortus te doen. "Tegenslag dwingt je om andere oplossingen te vinden. Dan kom je bij nieuwe ideeën uit. Soms weet je pas achteraf wat het effect daarvan is geweest."

Wat waren daarin andere cruciale momenten?
Lachend: "De enige reden dat ik dit interview geef, is omdat ik Els Borst eeuwig dankbaar ben!". Dan, serieus: "Het laatste Kamerdebat van Els Borst ging over Women on Waves. Zij heeft toen bevestigd dat wij binnen de bestaande regelgeving konden handelen. Dat is niet vanzelfsprekend voor een politicus. Ook al hadden – en hebben – wij gelijk, juridisch gezien; als zij dat niet had gedaan was het voor ons heel moeilijk geweest om een volgende campagne te organiseren. Ik stond op de schouders van de ‘wij vrouwen eisen’-beweging. Wat wij doen ontstaat niet zomaar: er gaan altijd generaties aan vooraf die het mogelijk maken."

In een interview met de Volkskrant in september 2020 zei je over de abortuspraktijk in Nederland, die in internationaal perspectief achterloopt: ‘Ik moet constateren dat de vrouwenbeweging in Nederland zich er de laatste tien jaar niet druk over heeft gemaakt’.
"Dat is nu wel veranderd. Maar het blijft zo ongelofelijk moeilijk in de politiek. De christelijke partijen blokkeren alles al heel lang. Abortus is een onderwerp dat weliswaar af en toe terugkomt, maar nooit op de manier die nodig is. Dat is frustrerend. D66 wil nu iets aan de vijf dagen bedenktijd doen, maar dat gaat niet ver genoeg. Hoe kun je als land nou nog steeds accepteren dat abortus in het strafrecht staat?"

“Wat wij doen ontstaat niet zomaar: er gaan altijd generaties aan vooraf die het mogelijk maken”

Zouden Nederlandse vrouwen zich meer activistisch moeten opstellen en de straat op moeten gaan?
"De straat op gaan had vroeger misschien zin, maar tegenwoordig is het ook een manier om mensen onmondig te maken. Je bent de straat op gegaan, je hebt je post op Facebook gezet, je hebt de petitie ondertekend en voor de rest gaat alles weer door. Dat is een heel effectieve manier geworden om verder niets te hoeven doen. We zijn beland in een systeem waarin alles zo overgeprotocolleerd is dat je niets meer kúnt doen. Er is geen menselijke maat meer. Dat blijkt ook uit het grootste schandaal van de afgelopen tijd – de toeslagenaffaire. Ik denk dat het grootste project van politieke partijen moet zijn om dat systeem opnieuw te ontwikkelen en uit te gaan van vertrouwen. Er zullen zeker mensen zijn die daar misbruik van maken. Maar de systemen die zijn opgetuigd om misbruik te controleren, zijn veel duurder dan incalculeren dat er af en toe mensen zijn die dingen doen die niet volgens de wet zijn."

Ze is even stil, en vervolgt dan: "De afgelopen twintig jaar heb ik gezien dat Women on Waves nooit mogelijk was geweest in deze tijd. Het was er niet doorheen gekomen. Niemand durft meer risico’s te nemen, terwijl tolerantie voor risico’s ontzettend belangrijk is bij wat je doet. De risico’s die ik heb genomen brachten dingen in beweging, maakten dingen mogelijk."

Welke rol zie je daarin voor een partij als D66?
"D66 heeft de wetswijziging gesteund waarbij vrouwen bij de burgerlijke stand kunnen aangeven dat ze een miskraam hebben gehad, vanaf het moment van conceptie. Daar zijn jullie echt de fout in gegaan. Door te impliceren dat er vanaf de verwekking sprake is van een mens met rechten, speel je de anti-abortusbeweging in de kaart. Ik kan me voorstellen dat een miskraam of geboorte met 26 weken, met levensvatbaarheid, een plek heeft in het recht. Maar er is nu geen ondergrens. Dan ben je gewoon niet scherp geweest.

Deze wetgeving leidt niet tot meer rechtvaardigheid of tot een betere samenleving. Bij elke wet moet je je afvragen: wat is nou eigenlijk de meerwaarde hiervan? Het erkennen van het verdriet van mensen is geen reden voor wet- en regelgeving. Regelgeving is er om te zorgen dat mensen binnen de maatschappij op een manier met elkaar kunnen omgaan die niet tot veel conflict leidt, waardoor mensen naast elkaar kunnen leven. Er zal echt een systeemverandering moeten komen; vanaf de basis moeten dingen worden veranderd." ■

IDEE MAGAZINE

Kies ook voor verdieping en neem een abonnement op *Idee*

Het tijdschrift voor het sociaal-liberalisme biedt vier keer per jaar interviews, essays, columns en achtergrondverhalen van toonaangevende en vernieuwende denkers en doeners over actuele politieke en maatschappelijke vraagstukken.
d66.nl/vanmierlostichting/idee

TERUGBLIK

Wat gebeurde er…

50 jaar geleden

1972

KEERPUNT 1972: Kernpunten voor een nieuw beleid, een nieuw bestel een nieuwe demokratie

“De val van het kabinet-Biesheuvel is meer dan een politiek incident. Het is de afsluiting van een periode, gekenmerkt door een politieke stijl waarbij beslissingen worden genomen buiten de mensen om. Opeenvolgende kabinetten met een behoudend karakter zijn in gebreke gebleven een antwoord te geven op de vraagstukken van dit moment: de voortdurende inflatie, de stijgende werkloosheid, de uitdaging van de milieu-problematiek, de ongelijkheid van inkomens, vermogens, zeggenschap, enz. De dieperliggende oorzaak van dit falen is dat een effektief overheidsbeleid niet gevoerd kan worden zonder de mensen om wie het gaat bij de totstandkoming ervan te betrekken. Kenmerkend voor de afgelopen periode was de grote vervreemding tussen burger en politiek. De oorzaak van de machteloosheid van behoudende kabinetten is dat zij zich tot gevangene hebben gemaakt van de bestaande machtsverhoudingen in onze samenleving. Zij aanvaarden klakkeloos een maatschappijvorm waarin enkelingen beslissen-over de toekomst van velen en maken daar ook dankbaar gebruik van. De laatste regeringscrisis betekent daarom meer dan de ineenstorting van een slecht beleid. Het is een signaal dat het getij van de opkomende demokratisering, de doorbreking van de bestaande machtsverhoudingen, niet meer kan worden gekeerd. Het is de ineenstorting van een bestel dat is gebaseerd op het voortduren van de ongelijkheid tussen mensen. De verkiezingen 1972 staan in het teken van de terugdringing van deze ongelijkheid, van de verwezenlijking van de demokratisering, van het doorvoeren van wezenlijke hervormingen in onze maatschappijstruktuur.”

25 jaar geleden

1997

Het lijsttrekkerschap: de feiten Van Mierlo: “Ik ben niet beschikbaar”

Met deze woorden maakte Hans van Mierlo tijdens het partijcongres in Noordwijkerhout een einde aan de speculaties of hij wel of niet lijsttrekker voor D66 wil zijn bij de volgende Tweede Kamerverkiezingen.

Hoewel hij er zelf de voorkeur aan had gegeven om dit besluit pas in de tweede helft van 1997 bekend te maken, was hij tot de conclusie gekomen dat de partij nu de behoefte heeft aan duidelijkheid. Daarom maakte hij zijn besluit op het afgelopen Congres bekend.

“Ik ben niet beschikbaar. Ik ben tot de conclusie gekomen dat de partij een nieuw gezicht moet hebben. En ik heb ook de indruk dat er steeds meer mensen zijn in de partij die dat eigenlijk ook vinden, maar zich door aardige gevoelens belemmerd voelen om dat echt te belijden. En verder heb ik de indruk dat die onzekerheid [over mijn beschikbaarheid] de creativiteit dempt die nodig is voor het bijeenbrengen van goede kandidaten voor het lijsttrekkerschap.” ■

LEDENINFORMATIE

MijnD66: Ledenportaal
Een adreswijziging doorgeven? Aan- of afmelden voor een nieuwsbrief of thema-afdeling? Ga naar **MijnD66.nl** en beheer je eigen gegevens en voorkeuren. Is jouw emailadres (tevens je gebruikersnaam) gewijzigd? Stuur een mail naar: ledenadministratie@d66.nl

meedoen | meedenken
Met onze campagnes, bij jouw lokale afdeling of in een landelijke thema-afdeling of interessegroep: **d66.nl/meedoen**

donatie | schenken | nalaten
Wil je D66 financieel extra steunen? Informatie over (eenmalig) doneren, (fiscaal aantrekkelijk) schenken en nalaten vind je hier: **d66.nl/schenken**

D66 Internationaal
Meer weten over ons internationale netwerk? Kijk op: **internationaal.d66.nl**
Mede-D66’ers in het buitenland vind je via: **buitenland.d66.nl**

Mr. Hans van Mierlo Stichting
De Van Mierlo Stichting (VMS) is het onafhankelijke wetenschappelijk bureau van D66. Meer informatie over haar activiteiten, onderzoeken en publicaties (zoals tijdschrift *Idee*): **vanmierlostichting.d66.nl**

algemene informatie (Landelijk Bureau D66)
info@d66.nl | 070 356 60 66

politiek inhoudelijke vragen (Tweede Kamerfractie D66)
WhatsApp: 06 11 91 25 48
Mail: kamervraag@d66.nl

FSC www.fsc.org
MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C018185

Jessica Hoogenboom (44) was acht jaar lang chef van dit ledenmagazine. Nu is zij locatiehoofd van het oudste inloophuis voor dak- en thuislozen in Amsterdam.

Wat een prachtig grachtenpand! Is dit een daklozenopvang? "Jazeker, welkom bij inloophuis De Kloof! Gevestigd in het souterrain van een 17de eeuws rijksmonument. De katholieke Vincentiusvereniging begon hier in 1967 met de opvang van zogenoemde 'Damslapers'. Inmiddels is het inloophuis onderdeel van De Regenboog Groep."

Hebben jullie veel last van de huidige lockdown? "De coronacrisis heeft een enorme impact op daklozen. Even schuilen of naar de wc is er niet meer bij, omdat alles dicht is of een coronabewijs verplicht is. En door de 1,5 meter-regel mogen we minder bezoekers binnenlaten en moeten we mondkapjes dragen. Maar er gebeuren ook mooie dingen. Buren en ondernemers brengen van alles langs. En tijdens de harde lockdowns kon er grootschalige noodopvang worden ingericht, bijvoorbeeld in sporthallen die moesten sluiten. Daardoor kon iedereen binnen slapen. Dat gaf rust. Even uit die dagelijkse overlevingsstand."

Een bijzondere carrière-move: van democraten naar daklozen? "Ik werkte hier al een tijdje naast mijn werk voor D66. Daarvoor leidde ik de daklozenkrant in Haarlem, dus deze wereld was niet nieuw voor mij. Ik vond de combinatie mooi, je zit tussen twee werelden in. Daar leer je ook van; af en toe uit je bubbel stappen is goed."

Onze trouwe leden zullen je missen! "Ik hen ook! Ik heb veel leden van het eerste uur leren kennen tijdens ons jubileumjaar in 2016 dat ik mocht coördineren. Zij vertelden mij hun verhalen van de roerige beginjaren van D66 en brachten oude affiches en documenten mee. En ik zal de campagnes en congressen missen. Hectische dagen, maar zo leuk om met z'n allen te doen!"

Wat zou je D66 en het nieuwe kabinet willen meegeven? "Wat betreft de daklozenproblematiek: verminder de bureaucratie, zorg voor meer maatwerk, en pak de wooncrisis aan. Veel mensen komen in grote problemen door strenge of ingewikkelde regelgeving. Denk aan de kostendelersnorm, die gelukkig wordt aangepast. Ook ben ik blij dat gemeenten nu iedereen zonder woonadres verplicht moeten inschrijven op een briefadres. Zonder zo'n adres kun je geen uitkering aanvragen, of je inschrijven voor een sociale huurwoning of zorgverzekering. En er zijn simpelweg onvoldoende woonplekken en betaalbare woningen. De wooncrisis moet echt worden aangepakt!" ■

tekst en foto **Jan Remmert Fröling**